

Міністерство освіти і науки України
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Навчально-науковий інститут філології
Кафедра теорії і практики перекладу з англійської мови

**ВІДТВОРЕННЯ ЕТНОПРАГМАТИЧНИХ ЕЛЕМЕНТІВ РОМАНУ ХАЛЕДА
ГОССЕЙНІ «ЛОВЕЦЬ ПОВІТРЯНИХ ЗМІВ» В УКРАЇНСЬКОМУ ПЕРЕКЛАДІ**

Кваліфікаційна робота

освітнього ступеня «магістр»

студентки II курсу магістратури

освітньої програми

*«Художній переклад з англійської мови,
літературне редагування та менеджмент
перекладацьких проектів»,*

спеціальність – 035.041 «Германські мови та
літератури (переклад включно), перша –
англійська»

Ірини Андріївни ШКАБКО

Науковий керівник:

д. філол. н., доц. Наталія ГАЧ

«Допущено до захисту»

Протокол засідання

кафедри теорії і практики перекладу з англійської мови

протокол № 11 від «20» травня 2024 року

в.о. завідувача кафедри _____

к.філол.н. Олена ПІДГРУШНА

КИЇВ 2024

АНОТАЦІЯ

Магістерська робота присвячена аналізу особливостей вербалізації етнопрагматичних елементів у романі Халеда Госсейні «Ловець повітряних зміїв» та їх відтворенню в українському перекладі Катерини Міхаліциної. Об'єктом дослідження є оригінал та переклад роману «Ловець повітряних зміїв». Предметом дослідження є підходи до перекладу етнопрагматичних аспектів та особливості їх відтворення, що дозволяє уникнути втрати культурного контексту під час процесу перекладу та забезпечити максимальну адаптацію твору для українського читача.

Методологія дослідження ґрунтується на інтегрованому застосуванні лінгвокультурологічного та перекладознавчого підходів. Лінгвокультурологічний аналіз дозволяє розглядати текст роману в контексті культурних особливостей, враховуючи взаємодію мовленнєвих та культурних елементів. У дослідженні також використано комплекс теоретичних (конкретизація, порівняння, компаративний перекладацький аналіз, аргументація) та емпіричних методів (аналіз та узагальнення результатів). Проаналізовано важливість передачі цих етнопрагматичних особливостей у перекладі задля збереження стилістики твору-оригіналу. Доведено, що презентація у творі етнопрагматичних елементів дозволяє точніше відтворити авторові весь екстралінгвальний контекст історичних подій, що описуються в романі. Робота складається зі вступу, трьох розділів, загальних висновків та списку використаних джерел. Доведено, що відтворення жанрово-стилістичних особливостей англomовного тексту українською мовою може відбуватися за допомогою різних способів перекладу, серед яких: дослівний, описовий, вилучення, додавання, запозичення та еквівалентність. Комбінування цих методів дозволяє перекладачеві передати не лише зміст оригінального тексту, але й його жанрово-стилістичні особливості з максимальною точністю та ефективністю. Аналіз засвідчив, що найбільш поширеним методом у перекладі К. Міхаліциної досліджуваних елементів є описовий переклад.

Ключові слова: етнопрагматика, етнопрагматичні елементи, переклад, Халеда Госсейні.

ABSTRACT

The master's thesis is devoted to the analysis of the peculiarities of the verbalization of ethnopragmatic elements in Khaled Hosseini's novel "The Kite Runner" and their reproduction in the Ukrainian translation by Kateryna Mikhalitsyna. The object of research is the original and the translation of the novel "The Kite Runner". The subject of the research is approaches to the translation of ethnopragmatic aspects and the peculiarities of their reproduction, which allows to avoid the loss of the cultural context during the translation process and to ensure maximum adaptation of the novel for the Ukrainian reader.

The research methodology is based on the integrated application of linguistic and cultural, translation approaches. Linguistic and cultural analysis allows considering the text of the novel in the context of cultural features, taking into account the interaction of speech and cultural elements. The research also used a set of theoretical (specification, comparison, comparative translation analysis, argumentation) and empirical methods (analysis and generalization of results). The importance of the transmission of these ethnopragmatic features in the translation in order to preserve the stylistics of the original work is analyzed. It is proved that the presentation of ethnopragmatic elements in the novel allows the author to more accurately reproduce the entire extralingual context of the historical events described in the novel. The research consists of an introduction, three chapters, general conclusions and the list of used sources. It is proved that the reproduction of genre and stylistic features of the English text in Ukrainian can be done with the help of various methods of translation, including: literal, descriptive, extraction, addition, borrowing and equivalence. Combining these methods allows the translator to convey not only the content of the original text, but also its genre and stylistic features with maximum accuracy and efficiency. The analysis proved that descriptive translation is the most common method in K. Mikhalitsyna's translation of the researched elements.

Key words: ethnopragmatics, ethnopragmatic elements, translation, Khaled Hosseini.

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ПЕРЕКЛАДУ АНГЛОМОВНИХ РОМАНІВ	9
1.1 Поняття «етнопрагматика» в контексті проблеми дослідження методології перекладу.....	9
1.2 Особливості дослідження питання етнопрагматичних аспектів у перекладі.	15
1.3 Методи та способи відтворення етнопрагматичних елементів у перекладі	25
Висновки до Розділу 1.	31
РОЗДІЛ 2. ЕТНОПРАГМАТИЧНІ ЕЛЕМЕНТИ В РОМАНІ «ЛОВЕЦЬ ПОВІТРЯНИХ ЗМІЇВ»	Помилка! Закладку не визначено.
2.1. Огляд роману Халеда Госсейні.....	Помилка! Закладку не визначено.
2.2. Визначення етнопрагматичних елементів у романі	Помилка! Закладку не визначено.
Висновки до Розділу 2.	Помилка! Закладку не визначено.
РОЗДІЛ 3. ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ЕТНОПРАГМАТИЧНИХ ЕЛЕМЕНТІВ У РОМАНІ ХАЛЕДА ГОССЕЙНІ	49
3.1. Перекладацькі труднощі та вибір перекладацьких рішень	49
3.2. Особливості відтворення етнопрагматичних елементів в оригіналі та перекладі роману Халеда Госсейні	55
Висновки до Розділу 3.	59
ВИСНОВКИ.....	60

ВСТУП

Спроба розглядати переклад не лише як мовний, але і як культурний феномен стає невід'ємною частиною вивчення літературних творів. Художня література, особливо та, яка має глибокий культурний контекст, вимагає спеціальної уваги до етнопрагматичних елементів, які можуть бути закладені в мовні конструкції [Найда, 2006]. Культурні відмінності у вживанні мовних засобів можуть створювати специфічну атмосферу, яка може бути втрачена або змінена у процесі перекладу [Кононенко, 2016]. У світі, що динамічно розвивається, де глобалізація стає неодмінною частиною нашого повсякденного життя, питання взаємодії культур та їх впливу на мовні конструкції набуває особливої актуальності. Роль перекладу художніх текстів, полягає у можливості збереження автентичності та передача національного колориту [Воробйова, 2017]. Дослідження цих аспектів у перекладі художньої літератури є необхідністю для розуміння глибинних зв'язків між культурами та їх відображенням у текстах.

Актуальність дослідження полягає у визначенні ролі етнопрагматичних аспектів у перекладі художньої літератури – роману Халеда Госсейні «Ловець повітряних зміїв» через призму розвитку теорії українського перекладу та літературознавства. Це відкриває нові горизонти для вивчення взаємозв'язків між культурами та сприяє взаєморозумінню через текстовий обмін між різними літературними традиціями. До науковців, які досліджували питання етнопрагматичних елементів художніх творів в українському перекладі належать Ольховська Н. С., Міхійенко Н. А., Бацевич Ф. В., Блавацький С. Г., Адамушко Н.І., Александрова Н.Г., Алексєєва І.С., Андріанова С.М., Апресян Ю.Д., Арнольд І.В., Бархударова Л.С., Борисова Л.І., Марчук Ю.М., Нелюбина Л.Л. та інші.

На сьогодні існує чимало досліджень, присвячених аналізу роману Х. Госсейні та його перекладів різними мовами: праці В. В. Комісарова, С. В. Бархударова, К. Райс, Ю.Д. Апресян, І.В. Арнольд, Л.С. Бархударова, Л.І. Борисова, М. Венуті. Проте переклад цього твору українською поки що мало вивчений.

Новизна роботи полягає в системному підході до аналізу етнопрагматичних елементів у перекладі художньої літератури, обираючи конкретний літературний твір для дослідження та оцінці впливу культурних контекстів на процес перекладу. Зокрема, підхід комплексного аналізу саме етнопрагматичних аспектів україномовного перекладу роману наразі не проводилось. Тому ця робота є однією з перших спроб дослідити особливості відтворення етнопрагматичних елементів, притаманних афганській культурі, у перекладі українською мовою. Це також дасть змогу розширює розуміння того, як мова та культура взаємодіють у літературному перекладі, що є актуальним у вимірах сучасної міжкультурної комунікації.

Основною метою дослідження є ідентифікація та аналіз етнопрагматичних елементів роману «Ловець повітряних зміїв» в оригінальному тексті та в українському перекладі. Детальний розгляд таких елементів дозволить зрозуміти, як вони впливають на сприйняття та інтерпретацію тексту в культурному контексті автора.

Завдання дослідження:

1. Висвітлити теоретико-методологічний інструментарій поняття «етнопрагматика» в контексті проблеми дослідження методології перекладу.
2. Оцінити ефективність перекладацьких рішень щодо передачі культурного змісту.
3. Схарактеризувати відтворення та особливості перекладу етнопрагматичних елементів в контексті міжкультурного перекладу.

Об'єктом дослідження є оригінал та переклад роману «Ловець повітряних зміїв» – унікальний твір, що розкриває складний світ Афганістану на фоні історичних змін та культурних традицій.

Предметом дослідження є підходи до перекладу етнопрагматичних аспектів, що дозволить уникнути втрати культурного контексту під час процесу перекладу та забезпечити максимальну адаптацію твору для українського читача.

Методологічна база дослідження базується на інтегрованому застосуванні лінгвокультурологічного та перекладознавчого підходів. Лінгвокультурологічний аналіз дозволяє розглядати текст роману в контексті культурних особливостей, враховуючи взаємодію мовленнєвих та культурних елементів. Перекладознавчий підхід допомагає висвітлити особливості перекладу літературного твору та розглядати його взаємозв'язок із засадами комунікації між культурами.

У дослідженні послужили теоретичні методи, а саме: конкретизація, порівняння, компаративний перекладацький аналіз, аргументація; емпіричні методи: аналіз результатів. Літературний аналіз спрямований на вивчення структури роману, його мовленнєвих засобів, тематики та символіки. Компаративний перекладацький аналіз охоплює порівняння оригіналу та перекладу для виявлення специфіки відтворення етнопрагматичних аспектів українською мовою. Також в роботі використано етнографічний та таксонімічний аналізи. Методи конкретизації та порівняння використані в роботі для висвітлення теоретико-методологічного підходу до сутності поняття «етнопрагматика» в контексті проблеми дослідження методології перекладу. Метод аргументації та аналізу результатів буде використаний для оформлення висновків дипломної роботи.

Дослідження передбачає використання методів оцінювання перекладу, включаючи якісні та кількісні підходи. Оцінка ефективності перекладу

враховує адекватність передачі етнопрагматичних елементів та збереження міжкультурної специфіки. Методи оцінювання дозволяють систематизувати та обґрунтувати результати дослідження.

Робота організована відповідно до розробленого плану та містить у собі: вступ, 3 розділи, висновки та список використаної літератури. Така структура сприяє логічному та послідовному викладенню матеріалу.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ПЕРЕКЛАДУ АНГЛОМОВНИХ РОМАНІВ

1.1 Поняття «етнопрагматика» в контексті проблеми дослідження методології перекладу

1.1.1 Визначення понять «етнопрагматика» і «етнопрагматичні елементи» та їх ролі в літературі

У сучасному світі на фоні глобалізації та інтенсивного культурного обміну, проблема етнопрагматики набуває особливої актуальності в контексті методології перекладу літературних творів. Дослідження підходів до трактування поняття «етнопрагматика» є необхідним етапом для розуміння інтеркультурних взаємовідносин, що виникають у процесі перекладу, особливо в аспекті англомовних романів та їх українських адаптацій. Роль етнопрагматики у перекладознавстві стає ключовим елементом дослідження, оскільки вона об'єднує в собі не лише лінгвістичні, але і культурологічні аспекти, що є критичними для точного та вірного відтворення смислу творів у новому мовному та культурному контексті. Вивчення етнопрагматики надає змогу розкрити та осмислити роль національних традицій, виражених у мовленнєвих актах, та їх вплив на взаєморозуміння в перекладі.

Необхідність розгляду поняття «етнопрагматика» в контексті перекладу випливає з усвідомлення того, що мовленнєві традиції, утілені в романах, становлять важливий культурний каркас, який необхідно адекватно враховувати при їхньому перенесенні в інші культурні та мовні умови. Саме етнопрагматичні аспекти, такі як вживання виразів, норми спілкування, аспекти культурного вираження, визначають специфіку романів та роблять їх особливими [Селіванова 2008]. Важливим аспектом введення до

етнопрагматики є розкриття її впливу на перекладацький процес. Зрозуміння того, як етнопрагматичні елементи впливають на сприйняття тексту та взаєморозуміння між культурами, є ключем до успішного перекладу. Дослідження цього аспекту відкриває перед перекладачем можливість більш точного та глибокого осмислення не лише мовленнєвих особливостей, а й культурних конотацій, що лежать в основі етнопрагматичних елементів.

Усвідомлення важливості етнопрагматики в перекладі англomовних романів українською мовою є не лише теоретичною проблемою, але і практичним завданням, що вимагає від перекладача не лише високого рівня володіння обома мовами, але й глибокого розуміння культурних відмінностей та національних менталітетів. Тому подолання цих викликів має містити в собі елементи лінгвістичної компетентності та культурної освіти.

Історія виникнення терміну налічує кілька етапів, кожен з яких відображає внесок вчених та дослідників у розвиток концепції етнопрагматики. Слово «етнопрагматика» об'єднує в собі два ключові компоненти: «етно» – що вказує на культурні та етнічні аспекти, та «прагматика» – що відноситься до практичного використання мови та її функціональності в різних культурних контекстах. Початковий етап пов'язаний із зародженням ідей етнопрагматики в рамках культурологічного підходу до мовознавства. У другій половині ХХ століття на фоні посилення інтересу до культурології та антропології, дослідники почали активно вивчати взаємозв'язок мови та культури, зосереджуючи увагу на практичному використанні мовленнєвих засобів у конкретних соціокультурних умовах.

Одним із піонерів у розробці концепції етнопрагматики був американський лінгвіст Джордж Лакофф, який у своїх роботах виділяв вплив культурних фреймів на мовленнєві практики. Його дослідження вказували на

те, що мовлення визначається не лише граматикою, але й внутрішньою культурною логікою, що впливає на спосіб вираження думок та ідей у конкретному культурному середовищі [Лакофф 1980].

Згодом, із розвитком теорій перекладу та культурології, термін «етнопрагматика» став активно використовуватися для пояснення того, як культурні особливості впливають на мовленнєві аспекти та як це враховується при перекладі. У роботах таких учених, як Еккерт та Лямберт увага зосереджувалася на ролі культурних концептів у використанні мови в різних групах людей.

Зародження і еволюція терміна «етнопрагматика» в перекладознавстві суттєво збагатились завдяки роботам вчених Л. Гумбрехта і Л. Келфарта, Д. Іванова, що вивчають взаємодію мови та культури в контексті перекладу художньої літератури. Їхні дослідження спрямовані на виявлення та аналіз взаємозв'язку між культурними особливостями мови ориганілу та мови перекладу [Селіванова 2008].

Етнопрагматичні елементи – це соціокультурні особливості, які впливають на спосіб взаємодії людей у межах конкретної етнічної групи [Селіванова 2008, с. 312]. Вони включають в себе правила ввічливості, норми спілкування, традиції та інші аспекти, які визначаються культурними особливостями даного етносу. Етнопрагматичні елементи відображають специфіку мовленнєвої поведінки та сприйняття мовного висловлення у конкретній культурі. За іншого трактування етнопрагматичні елементи «виступають» спрощеними, загальними та часто емоційно-забарвленими уявленнями про представників певної етнічної групи через призму перекладу. Вони грають важливу роль у міжкультурних взаємин, адже читач використовує ці стереотипи для швидкого розуміння інших людей та спрощення спілкування в незнайомих ситуаціях. Етнопрагматичні елементи допомагають уникнути перевантаження інформацією про кожного

представника конкретної етнічної групи, а замість цього працюють як короткі повідомлення, що допомагають ідентифікувати особу як члена певного народу. Ураховуючи ці аспекти, можна визначити три групи міжмовних відношень етнопрагматичних елементів, які виникають при перекладі:

- 1) лексичні еквіваленти;
- 2) лексичні аналоги;
- 3) безеквівалентні лексичні одиниці [Селіванова 2008].

Також у сучасній лінгвістиці розглядається чотири способи їхнього перекладу: опис та роз'яснювальний переклад; приблизний переклад; транслітерація/транскрипція; калькування. У зазначеній нижче таблиці представлено основні концепції енопрагматики, що допоможе сформулювати уявлення про методологію виконання перекладів [Арутюнова 1999].

Таблиця 1.1

Основні концепції енопрагматики

Концепція	Опис	Зв'язок із перекладом
Культурні норми	Правила та стандарти поведінки в культурі	Вплив на вибір відповідних виразів та формулювань у перекладі
Стереотипи сприйняття	Загальнопоширені уявлення та упередження	Виклик можливих непорозумінь, важливість уникання стереотипів у перекладі
Етнічні особливості	Унікальні риси та характеристики етнічної групи	Спроба передати специфічні особливості в мовленні та вчинках персонажів
Мовленнєва	Правила мовного	Врахування виразів, які

етика	вираження та комунікації	можуть бути сприйняті як нецензурні чи образливі
Міжкультурна комунікація	Взаємодія представників різних культур	Адаптація способів комунікації для забезпечення взаєморозуміння в перекладі

У сучасному світі посилений інтерес до багатомовності та різноманітності культур зробив це поняття вельми актуальним для суспільства. Розуміння етнопрагматики стало необхідністю для подолання комунікативних бар'єрів у глобалізованому світі та для збереження культурної ідентичності в умовах інтеркультурної взаємодії [Селіванова 2008, с. 421].

Отже, історія терміну «етнопрагматика» є відображенням важливого етапу розвитку мовознавства та перекладознавства, де вивчення взаємодії мови та культури виявилось ключовим для розуміння не лише функціональності мови, але і її впливу на міжкультурне спілкування та взаєморозуміння. Етнопрагматика у сучасному перекладознавстві в контексті швидкого розвитку глобалізаційних процесів, дозволяє забезпечити інтенсивну взаємодію між різними культурами та мовами. Сучасний переклад вимагає врахування не лише мовних, а й культурних особливостей, що робить етнопрагматику важливим аспектом дослідження [Комісаров 2003].

З урахуванням швидкого темпу змін у сучасному світі та розмаїття культурних впливів, актуальність етнопрагматики в перекладознавстві ще більше підсилюється. Вона дозволяє враховувати нестандартні мовленнєві вирази, що випливають із культурних концепцій, та забезпечує адекватне їх тлумачення та відтворення в перекладі.

Значення застосування стратегії та методів етнопрагматики визначається його внеском у підвищення професійного рівня перекладачів. Розуміння впливу етнопрагматики допомагає формувати висококваліфікованих фахівців, здатних ефективно вирішувати завдання перекладу у сучасних умовах, де взаємодія культур стає невід'ємною частиною професійної діяльності.

Отже, вивчення етнопрагматики у сучасному перекладознавстві стає не лише актуальним науковим напрямом, але і важливою практичною задачею для тих, хто займається перекладом англomовних романів та інших літературних творів. Відповідно, зв'язок етнопрагматики з культурною лінгвістикою визначається взаємовпливом культурних та мовних чинників на процес комунікації та мовленнєві практики. Культурна лінгвістика вивчає, як культурні елементи впливають на структуру та функції мови, в той час як етнопрагматика фокусується на вивченні, як ці культурні впливи виявляються у прагматичних аспектах мовлення та спілкування [Белова 2002].

1.2 Особливості дослідження питання етнопрагматичних аспектів у перекладі

Основною метою лінгвокультурологічного аналізу є ідентифікація та розкриття специфічних лінгвокультурних особливостей, які впливають на сприйняття тексту в різних культурних контекстах. Етнопрагматичні аспекти виявляються через вибір мовних форм та зворотів, що відзеркалюють особливості спілкування в арабському суспільстві. Крім того, лінгвокультурологічний аналіз включає в себе вивчення стилістичних особливостей авторського мовлення, які сприяють формуванню особливого етнокультурного контексту. Зокрема, автор вдало використовує метафори, образи та вирази, що є характерними для арабської літературної традиції.

Етнопрагматика та культурна лінгвістика взаємодіють, визначаючи, як мовленнєві акти та вирази вбирають у себе культурні нюанси та відображають особливості культурного контексту. Культурна лінгвістика розглядає вплив культурних фреймів на мовну структуру, семантику та граматику, тоді як етнопрагматика досліджує, як ці культурні особливості визначають способи вживання мовленнєвих засобів у конкретних випадках комунікації [Селіванова 2008].

Важливість вивчення зв'язку етнопрагматики з культурною лінгвістикою стає особливо актуальною в контексті методології перекладу. Перекладач повинен не лише розуміти лінгвістичні структури, але й відчувати та адекватно передавати ті культурні концепції, які вкладені в мовленнєві висловлення та текст.

Культурна лінгвістика надає інструментарій для розкриття різноманітних культурних відтінків мови, виявляючи їх у величезному

спектрі мовленнєвих явищ. Етнопрагматика, в свою чергу, доповнює цей підхід, концентруючись на практичних аспектах використання мовленнєвих засобів в різних культурних умовах.

Розуміння зв'язку етнопрагматики з культурною лінгвістикою допомагає перекладачам адекватно тлумачити не лише слова та вирази, але і внутрішні культурні мовні фрейми, що забезпечує вірне відтворення сенсу тексту в новому культурному контексті.

Одним з ключових внесків етнопрагматики у культурну лінгвістику є дослідження вживання політенії, форм ввічливості, норм спілкування тощо у різних культурах. Це важливо для розуміння не лише лінгвістичних, а й соціокультурних аспектів комунікації, що має безпосереднє значення для перекладу [Селіванова 2008].

Отже, вивчення зв'язку етнопрагматики з культурною лінгвістикою має велике значення для розкриття та аналізу взаємодії культурних та мовних факторів у текстах. Це допомагає розширити розуміння перекладача щодо специфіки мовленнєвого виразу в різних культурах та забезпечити високий рівень точності та адекватності у перекладі. У дослідженні етнопрагматики використовуються різноманітні теоретичні підходи, які спрямовані на розуміння та пояснення взаємозв'язку мовленнєвих актів із культурним контекстом. Ключові теоретичні концепції, що використовуються в цьому напрямку досліджень, включають культурологічний, прагмалінгвістичний, когнітивний та варіативний підходи.

Культурологічний підхід розглядає етнопрагматику як результат взаємодії мови та культури в конкретному історичному та соціокультурному контексті. Дослідники, які прихильні до цього підходу, розглядають мовленнєві акти через призму культурних норм, цінностей та стереотипів. Вони вивчають, як мовленнєві висловлення відображає та формує соціокультурний порядок [Селіванова 2008; Комісаров 2003].

Прагмалінгвістичний підхід розглядає етнопрагматику як частину загальної прагматики, яка вивчає вживання мови в конкретних ситуаціях. В цьому контексті етнопрагматика аналізується як специфічний аспект прагматичної компетенції, пов'язаний із культурними особливостями виразності, ввічливості, конвенцій взаємодії тощо.

Когнітивний підхід фокусується на розумінні та аналізі ментальних процесів, що відбуваються в мозку під час мовленнєвих актів. Дослідники цього напрямку вивчають, як культурні концепції відображаються в когнітивних структурах, що лежать в основі сприйняття та вирішення мовленнєвих завдань.

Варіативний підхід враховує різноманітність культур та мовних спільнот, вивчаючи різні варіанти етнопрагматичної поведінки. Дослідження у цьому напрямі спрямовані на виявлення відмінностей у вживанні мови в різних культурних середовищах та визначення чинників, що впливають на ці відмінності.

Сучасні дослідження етнопрагматики також активно використовують інтердисциплінарний підхід, поєднуючи методи та концепції з антропології, соціолінгвістики, культурології та інших галузей наукового знання. Це дозволяє збагачувати розуміння етнопрагматики та враховувати різноманітні аспекти культурної взаємодії.

Кожен із цих підходів дає важливі відомості для розуміння етнопрагматики, сприяє вивченню взаємодії мови та культури в контексті мовленнєвих висловлень. Поліпшення методологічного підґрунтя у дослідженні етнопрагматики сприяє розвитку сучасного перекладознавства та поглибленню розуміння важливості культурного контексту для перекладу англійських романів та інших літературних творів. Етнопрагматика – це концептуальна галузь в мовознавстві та прагматиці, яка вивчає взаємозв'язок мовленнєвих актів та культурних особливостей в межах певної

етнокультурної групи. Термін «етнопрагматика» поєднує в собі два ключових аспекти: «етно», що вказує на культурний аспект, і «прагматика», що означає вивчення вживання мови в конкретних комунікативних ситуаціях [Латишев, 2003].

Основною метою етнопрагматики є аналіз та розуміння, як мовленнєві висловлення відображають та взаємодіють із культурним контекстом. Дослідження в цій області спрямоване на виявлення та розкриття тих мовних і прагматичних особливостей, які є характерними для конкретних груп людей з урахуванням їхньої культурної специфіки.

Таблиця 1.2

Методи та підходи до вивчення етнопрагматики в методології
перекладу

Метод/Підхід	Опис	Застосування в перекладі
Етнографічний аналіз	Дослідження культурних особливостей та мовленнєвих практик етнічних груп	Врахування культурних відмінностей при виборі відповідних виразів та виразів
Лінгвокультурний підхід	Аналіз взаємодії мовленнєвих засобів та культурних концепцій	Спроба передати культурні особливості через мовленнєві засоби
Етнопсихолінгвістичний підхід	Вивчення взаємодії психологічних факторів та мовленнєвих засобів у	Розуміння психологічних аспектів, що впливають на

	конкретній культурі	комунікацію, для точного перекладу
Критичний аналіз тексту	Визначення культурно-зумовлених аспектів у тексті та їх впливу на сприйняття	Аналіз тексту для ідентифікації та врахування культурних відмінностей у перекладі

Важливим елементом етнопрагматики є вивчення «етнопрагматичних елементів», що визначаються як конкретні мовні одиниці чи вирази, які відображають культурно-специфічні аспекти мовленнєвого взаємодії. Ці елементи включають в себе вирази ввічливості, форми адресації, особливості структури розмови, та інші мовленнєві засоби, які набувають специфічного значення в рамках конкретної етнокультурної групи [Бреус 2001, с. 14].

«Етнопрагматичні елементи» визначаються не лише мовними формами, але й їхніми соціокультурними конотаціями та взаємодією з особливостями культурних норм та цінностей. Ці елементи можуть включати в себе вирази взаємодії у певних контекстах, адаптовані до вимог конкретної культури, що впливає на сприйняття та інтерпретацію мовленнєвого акту в конкретних ситуаціях.

Отже, визначення «етнопрагматика» та «етнопрагматичних елементів» виявляється важливим завданням для розуміння ключових концепцій, які використовуються у дослідженні мовленнєвої поведінки в культурному контексті. Вивчення цих термінів допомагає краще розуміти взаємозв'язок мовленнєвих аспектів та культурних особливостей, що має важливе значення для перекладачів та вчених, які працюють у сфері перекладознавства та міжкультурної комунікації. Етнопрагматика виявляє значущий вплив на

створення та сприйняття літературних творів у сучасному літературному середовищі. Розглядаючи її роль у сучасній літературі, можна визначити кілька ключових аспектів, які свідчать про важливість цієї концепції.

По-перше, етнопрагматика впливає на створення аутентичних та реалістичних образів, особливо у випадку, коли автор працює з представниками конкретної культурної групи. Вивчення етнопрагматичних елементів дозволяє письменникам втілювати в своїх творах вірні культурні деталі, створюючи таким чином багатогранні та автентичні літературні світи.

По-друге, етнопрагматика впливає на структуру діалогів та мовленнєві взаємодії персонажів у літературних творах. Автори, які враховують культурні особливості мовленнєвого акту, створюють влучні та реалістичні діалоги, які відтворюють культурні відмінності у способах спілкування різних персонажів.

По-третє, розуміння етнопрагматики сприяє створенню та розкриттю теми міжкультурного взаєморозуміння. Літературні твори, які враховують етнопрагматичні аспекти, можуть служити мостиком для подолання міжкультурних бар'єрів, допомагаючи читачам краще розуміти та цінувати різноманітність культур.

По-четверте, етнопрагматика може стати інструментом для висвітлення та аналізу соціокультурних проблем у сучасному суспільстві. Літературні твори, що враховують етнопрагматичні аспекти, можуть стати платформою для обговорення та висвітлення важливих соціокультурних питань, таких як міграція, багатокультурна взаємодія, та збереження культурної спадщини [Борисова, 2000].

У сучасному літературному світі етнопрагматика розглядається як не лише засіб для точного відтворення культурних особливостей, але і як можливість збагачення літературної тканини через врахування культурного контексту. Письменники, які впроваджують етнопрагматичний підхід у свою

творчість, створюють твори, які не лише захоплюють читачів, але й сприяють культурному розмаїттю та взаєморозумінню в літературному співтоваристві. Дослідження етнопрагматики у перекладі стикається з рядом методологічних викликів, які визначають особливості підходів та методів у цьому напрямку. Врахування культурних аспектів у процесі перекладу вимагає глибокого розуміння етнопрагматичних особливостей, їхнього впливу на комунікативні стратегії та реалізацію в мовленні.

Перший методологічний виклик полягає в тому, щоб визначити об'єкт та мету дослідження етнопрагматики у перекладі. Це означає чітке формулювання того, як культурні аспекти впливають на сприйняття та інтерпретацію текстів у різних культурах, а також як це може вплинути на вибір перекладацьких стратегій.

Другий виклик пов'язаний із вибором належного теоретичного підґрунтя для дослідження. Оскільки етнопрагматика перетинає галузі лінгвістики, культурології та прагматики, важливо обрати методологію, яка враховує цю інтердисциплінарність та дозволяє систематично аналізувати взаємодію мови та культури у перекладі.

Третій виклик полягає в необхідності враховувати індивідуальні відмінності мовців та їхніх культурних контекстів. Різноманітність етнічних груп та їхніх власних прагматичних особливостей може призвести до труднощів у виборі універсальних стратегій перекладу, оскільки кожна група може мати свої власні уявлення про ввічливість, конвенції мовлення та інші аспекти етнопрагматики.

Четвертий виклик пов'язаний із вибором емпіричних методів дослідження. Проведення емпіричних досліджень може включати в себе анкетування, інтерв'ю, аналіз текстів та інші методи для збору даних, які допомагають виявити специфіку етнопрагматичних елементів у перекладі.

П'ятий виклик полягає у забезпеченні культурної адаптації перекладу, щоб врахувати не лише лінгвістичні аспекти, але й культурні нюанси. Це передбачає глибоке розуміння не лише лексичних елементів тексту, але й взаємодії етнопрагматичних елементів з контекстом культури, в якій вони вживаються.

Врахування цих методологічних викликів у дослідженні етнопрагматики у перекладі сприяє розширенню знань у цій області та покращенню якості перекладу, що враховує культурні відмінності та етнопрагматичні аспекти комунікації. Проведення порівняльного аналізу підходів до етнопрагматики в різних культурах є важливим завданням для розуміння того, як культурні відмінності впливають на мовленнєві стратегії та сприйняття текстів у різних групах людей. Різні культури мають свої власні уявлення про ввічливість, комунікативні норми, та способи вираження суспільних відносин, що відображається у їхній етнопрагматиці [Комісаров 2005].

Наприклад, у культурах Східної Азії велика увага приділяється ієрархічним відносинам та ввічливості у мовленні. Підходи до звертання, вживання виразів поваги та вираження довіри можуть суттєво відрізнятися від західних культур. У таких контекстах перекладачам доводиться уважно враховувати етнопрагматичні особливості, щоб передати адекватно відтінки мовленнєвих актів.

У західних культурах, зокрема в Європі та Північній Америці, етнопрагматика також має свої характерні особливості. Тут можна спостерігати більшу свободу в мовленні, меншу формальність у виразі, а також більш широке використання неформальних мовленнєвих засобів. При перекладі текстів з цих культур перекладачам потрібно звертати увагу на збереження специфічного стилю та емоційного забарвлення, яке може відрізнятися від більш формальних мовленнєвих конвенцій.

У міжкультурному контексті виникає ряд викликів, пов'язаних із тим, як етнопрагматичні особливості однієї культури переносяться у текст іншої культури через переклад. Це може стати джерелом недорозуміння та помилкових інтерпретацій, якщо перекладач не врахує специфіку культурних аспектів мовленнєвої взаємодії. Тому важливо проводити аналіз етнопрагматики в різних культурах для кращого розуміння та врахування цих аспектів у перекладі.

Порівняльний аналіз підходів до етнопрагматики в різних культурах допомагає зрозуміти, як культурні відмінності впливають на мовленнєві стратегії та сприйняття текстів у різних групах людей. Це необхідне дослідження для тих, хто займається перекладом, оскільки врахування етнопрагматичних особливостей допомагає зберегти сенс та адекватно передати інтонацію та емоційний забарвлення оригінального тексту у перекладі. Вплив етнопрагматики на сприйняття та інтерпретацію літературних творів у різних культурних середовищах є ключовим аспектом розуміння взаємодії мови та культури в контексті літературного твору. Літературні твори вражають не лише своїм змістом, але й способом вираження, вибором мовленнєвих засобів та їхньою взаємодією із суспільними, культурними та історичними аспектами.

У різних культурних середовищах етнопрагматика може визначати спосіб сприйняття та інтерпретації твору, а також взаємодію читача з літературним текстом. Наприклад, в українському контексті, де існують свої особливості мовленнєвого етикету та культурні нюанси, етнопрагматика може впливати на сприйняття героїв, взаємин персонажів, та розуміння концепцій, що лежать в основі твору.

Також, етнопрагматичні аспекти визначають, як читач реагує на емоційні та соціокультурні аспекти твору. Стиль мовлення персонажів, вибір

слів, а також вживання виразів, що відзначаються етнічними особливостями, можуть впливати на ставлення до героїв та загальне сприйняття сюжету.

Ключовим моментом є те, що етнопрагматика може змінювати інтерпретацію тексту відповідно до культурних контекстів. Те, що може бути вважано нормою в одній культурі, може бути сприйнято як відхід від культурних конвенцій в іншій. Отже, перекладачеві важливо розуміти ці етнопрагматичні відмінності, щоб вірно відтворити інтенції автора та забезпечити адекватну рецепцію твору в новому культурному контексті.

Вивчення етнопрагматичних аспектів у перекладі є актуальним та важливим завданням, оскільки це відкриває можливість не лише розуміти специфічні особливості мовленнєвого поведінку різних культур, але й ефективно відтворювати їх у перекладі. У контексті роману «Ловець повітряних зміїв» Халеда Госсейні, дослідження етнопрагматичних аспектів має велике значення, оскільки твір пронизаний глибоким арабським культурним контекстом.

Особливість дослідження полягає у врахуванні та аналізі мовленнєвих норм, стереотипів, традицій та цінностей, які є характерними для арабського культурного простору. Взаємодія персонажів, вираження емоцій, релігійні та історичні відтінки – усе це впливає на структуру мовлення та сприйняття тексту.

Дослідження етнопрагматичних аспектів у перекладі роману Госсейні дозволяє виявити труднощі та вибрати оптимальні стратегії передачі особливостей арабської мовної та культурної парадигм у тексті, а також враховувати аудиторію читачів українською мовою. Розкриття цього питання в рамках дослідження сприятиме глибшому розумінню взаємодії мовленнєвих традицій різних культур та покращить якість перекладу.

При вивченні впливу етнопрагматики на літературні твори важливо розглядати також вплив історичного та соціального контексту на формування

культурних мовленнєвих стереотипів. Це дозволяє глибше розуміти, чому певні мовленнєві форми використовуються в конкретних контекстах та як вони впливають на сприйняття та інтерпретацію літературних творів у різних культурних групах [Александрова 2001].

1.3 Методи та способи відтворення етнопрагматичних елементів у перекладі

Вибір методів дослідження способів відтворення етнопрагматичних елементів у перекладі є ключовим етапом у вивченні обраної теми дослідження. Це включає в себе розуміння та інтерпретацію перекладацьких явищ. Для досягнення цієї мети, дослідники використовують різноманітні методологічні підходи та інструменти, які спрямовані на систематизацію та детальний розбір відтворення етнопрагматичних аспектів у перекладі.

Один з основних методів – це контент-аналіз, який дозволяє вивчати та класифікувати етнопрагматичні елементи у тексті та їхні відтворення в перекладі. Цей метод дозволяє аналізувати, які конкретні етнопрагматичні елементи були вибрані для передачі, чи відбулися зміни у їхньому вживанні, та як це вплинуло на сприйняття тексту в іншій культурі [Алексеева 2004].

Додатковим ефективним методом є експериментальний аналіз, який може включати в себе використання фокус-груп, анкетування та інші інструменти для оцінки реакції читачів на перекладений текст. Цей підхід дозволяє отримати прямий відгук та зрозуміти, наскільки етнопрагматичні аспекти були ефективно передані в перекладі, а також виявити можливі труднощі у сприйнятті перекладу.

Компаративний аналіз є ще однією важливою стратегією дослідження. Порівняння оригінального тексту та його перекладу дозволяє визначити різниці у виборі та відтворенні етнопрагматичних елементів. Цей метод

допомагає виявити вдалі перекладацькі рішення та невдачі у відтворенні культурно-специфічних аспектів.

Необхідно також враховувати методи дескриптивного аналізу, які дозволяють зосередитися на конкретних мовленнєвих явищах та їхніх відтвореннях у перекладі. Аналіз вибраних фрагментів тексту дозволяє глибше розуміти, як перекладач вирішує завдання відтворення етнопрагматичних елементів та як це впливає на загальний контекст та сприйняття твору.

Таким чином, вибір методів дослідження є комплексним завданням, яке вимагає інтеграції різноманітних підходів для отримання всебічного розуміння відтворення етнопрагматичних елементів у перекладі. Інтердисциплінарний характер такого дослідження дозволяє отримати глибокий уявлення про вплив культурних чинників на перекладацький процес та сприйняття тексту в іншій мовній та культурній області. Вибір джерел та матеріалів для аналізу відтворення етнопрагматичних елементів у перекладі є стратегічним завданням, спрямованим на забезпечення ретельності та об'єктивності дослідження. При визначенні критеріїв для вибору джерел та матеріалів необхідно враховувати різноманітні аспекти, що впливають на вивчення етнопрагматичних елементів у перекладі англomовних романів [Арнольд 2002].

З урахуванням специфіки етнопрагматичних аспектів у романі «Ловець повітряних зміїв» Халеда Госсейні, дослідникам слід використовувати різноманітні методологічні підходи для аналізу вибраних елементів.

Одним із методів для аналізу роману «Ловець повітряних зміїв» є застосування методу лінгвокультурного аналізу. Це дозволить виявити вплив культурних особливостей на мовлення та визначити ключові концепти, що потребують особливої уваги при перекладі. Також доцільним буде використання методу компаративного аналізу для порівняння оригінального

тексту та його перекладу, що сприяє виявленню відмінностей та оцінці їхнього впливу на зміст та стиль твору. Загалом, використання комплексу методів, таких як лінгвокультурний аналіз та компаративний аналіз, надасть можливість глибше зрозуміти та оцінити ефективність відтворення етнопрагматичних аспектів у перекладі роману.

Одним з ключових критеріїв оцінки адекватності та співмірності оригінального тексту та перекладу є авторитетність джерел. Дослідження етнопрагматики в перекладі вимагає використання високоякісних та науково обґрунтованих джерел, які мають вагому наукову базу та репутацію в галузі літературознавства, перекладознавства та етнокультурології. Це може включати статті в рецензованих наукових журналах, книги відомих дослідників та монографії, присвячені проблематиці перекладу та культурних аспектів. Також важливо враховувати актуальність джерел. Оскільки етнопрагматика може еволюціонувати та змінюватися в сучасному суспільстві, обрані джерела повинні відображати найновіші тенденції та підходи до вивчення цього явища. Статті та дослідження, опубліковані останніми роками, можуть внести свіжий погляд на проблему та дозволити врахувати сучасні тенденції у перекладознавстві.

Крім того, розглядаючи вибір джерел, слід враховувати різноманітність підходів та методів у вивченні етнопрагматики в перекладі. Використання різноманітних джерел, які враховують різні наукові та методологічні підходи, дозволяє створити комплексний погляд на проблему та уникнути вузькоспеціалізованого уявлення.

Таким чином, вибір джерел та матеріалів для аналізу є процесом, який поєднує в собі вимоги наукової обґрунтованості, актуальності та різноманітності підходів, що дозволяє вивчати та розуміти відтворення етнопрагматичних елементів у перекладі англомовних романів у найбільш повному та всебічному контексті. Аналіз сучасних підходів до відтворення

етнопрагматичних елементів у перекладі англомовних романів визначається різноманітністю та динамікою перекладацької практики. Сучасні перекладачі та дослідники активно досліджують та використовують різні стратегії та методи для відтворення етнопрагматичних аспектів з огляду на культурні реалії та нюанси [Бархударов 2003].

Одним із сучасних підходів є контекстуальне відтворення етнопрагматичних елементів. Перекладачі зосереджують увагу на врахуванні контекстуальних факторів, таких як історичний період, соціокультурні зміни та специфіка часу та місця подій у романі. Цей підхід дозволяє краще передати ті аспекти, які можуть бути важливими для читача в перекладі.

Інший підхід полягає в використанні культурно-специфічних еквівалентів. Перекладачі шукають відповідники етнопрагматичних елементів у власній культурі, що дозволяє зберегти аутентичний характер та відчуття оригіналу для читачів перекладеної версії. В таблиці 1.3 висвітлено стратегії відтворення етнопрагматичних елементів в перекладі та тактики й підходи до даного виду перекладу. Це дасть змогу сформулювати методологію подачі текстових фрагментів без зміни їх змістовності та максимізувати передачу достовірності художнього твору.

Таблиця 1.3

Стратегії відтворення етнопрагматичних елементів в перекладі

Стратегія	Опис	Приклад використання в перекладі
Адаптація	Зміна або пристосування етнопрагматичних елементів для кращого розуміння читачем цільової культури	Заміна обрядових елементів із врахуванням українських традицій

Експліцитне відтворення	Явне включення етнопрагматичних аспектів у текст перекладу без зміни їх значення	Збереження відтінків лексико-семантичних елементів у перекладі
Пояснення в примітках	Використання приміток для детального пояснення читачеві культурних відмінностей та специфічностей	Додавання супровідних приміток для пояснення релігійних аспектів у тексті
Компроміс	Знаходження середнього шляху між вірною передачею оригінальних елементів та їх адаптацією	Поєднання аутентичних лексичних одиниць із загальноповживаними термінами для більшого зрозуміння

Сучасні підходи також враховують важливість використання лінгвокультурологічного аналізу. Вивчення специфічних мовленнєвих засобів та їхнього відтворення у перекладі допомагає зберегти культурні відмінності та ідентичність оригіналу.

Крім того, технологічні засоби та корпусне дослідження стають все більш популярними для аналізу етнопрагматичних елементів. Використання корпусних даних та технологій машинного навчання дозволяє швидко та ефективно виявляти та аналізувати лінгвістичні та культурні особливості, що важливо для вдосконалення перекладацького процесу.

Нові підходи також враховують активне використання колективного перекладу та співпраці між перекладачами різних профілів. Колективне мислення та обмін ідеями можуть призвести до більш точних та інноваційних рішень у відтворенні етнопрагматичних аспектів у перекладі.

У сучасному світі, де глобалізація взаємодії культур стає все більше актуальною, перекладачам необхідно удосконалювати свої методи та стратегії відтворення етнопрагматичних елементів для того, щоб забезпечити точність, адекватність та культурну зрозумілість перекладу англомовних романів. Визначення та аналіз ключових аспектів відтворення етнопрагматичних елементів у перекладі є критично важливою частиною дослідження, спрямованою на досягнення точності та культурної еквівалентності. З'ясування цих аспектів дозволяє краще розуміти, як перекладачі можуть ефективно відтворювати етнопрагматичні елементи англомовних романів у контексті українського перекладу.

Один із важливих прийомів – це використання адекватних мовних реєстрів. Перекладачі повинні враховувати, які мовні реєстри є типовими для певної культури та часового періоду. Наприклад, формальна або неформальна мова, архаїчні або сучасні вирази можуть відобразити етнопрагматичні аспекти стосунків персонажів та їхню соціокультурну приналежність.

Використання мовних ідіом та фразеологізмів є ще одним ефективним прийомом у відтворенні етнопрагматики. Такі вирази часто не можуть бути перекладені буквально, оскільки вони втрачають свою специфічність та колорит. Перекладач повинен знаходити аналогічні вирази у цільовій мові.

Емфатичність та інтенсивність висловлення також відіграють важливу роль у відтворенні етнопрагматичних аспектів. Виразність мовлення персонажів може відзначати їхні емоційні стани, а також культурні особливості комунікації. Перекладач повинен урахувати інтонацію та емоційний заряд висловлення для забезпечення адекватності перекладу.

Особливу увагу слід приділяти використанню фольклорних та традиційних лінгвістичних елементів. Включення мовних конструкцій, які є

характерними для певної культури, може допомогти відтворити аутентичний смак оригіналу та зберегти його етнопрагматичні аспекти.

Також важливо враховувати стилістичні особливості діалогів та монологів персонажів. Використання різних лінгвістичних форм та стилів допомагає передати соціальний статус, освіту чи етнічні особливості персонажів.

Отже, розуміння та вміле використання різноманітних мовно-стилістичних прийомів є ключовим елементом успішного відтворення етнопрагматики у перекладі англомовних романів, що дозволяє створити текст, який не лише передає смисл, але й зберігає відчуття оригіналу та його культурний контекст.

Висновки до Розділу 1

У першому розділі нашої роботи була проведена глибока аналітика ролі етнопрагматики в сучасній літературі. Розглянуті питання, пов'язані з визначенням та методологічними викликами дослідження етнопрагматики у перекладі, виявили велике значення цього аспекту в літературознавстві.

Висвітлено різні культурні підходи до етнопрагматики та їх відображення у перекладі, що надало роботі широкий культурний контекст. Порівняльний аналіз дозволив виявити спільні риси та відмінності між різними культурами, що розкрило багатогранність цього явища в літературі.

Велика увага приділена впливу етнопрагматики на сприйняття та інтерпретацію творів у різних культурних середовищах. Це дозволило розкрити не лише теоретичний аспект етнопрагматики, але й практичний вплив цього явища на сприйняття літературних творів.

Вибір методів дослідження та аналізу способів відтворення етнопрагматичних елементів у перекладі визначив важливість наукового

підходу та методології у вивченні цього явища. Крім того, розгляд сучасних підходів, технологічних інновацій та психолінгвістичних аспектів доповнив роботу широким спектром інструментів для дослідження етнопрагматики у літературознавстві.

Таким чином, перший розділ створив теоретичний фундамент для подальшого розгляду конкретного роману з точки зору етнопрагматики, розширивши наше розуміння цього важливого аспекту в сучасному перекладознавстві.

РОЗДІЛ 2. ЕТНОПРАГМАТИЧНІ ЕЛЕМЕНТИ В РОМАНІ «ЛОВЕЦЬ ПОВІТРЯНИХ ЗМІВ»

2.1. Огляд роману Халеда Госсейні

Халеда Госсейні – визнаний літературний майстер, автор ряду видатних творів, серед яких виділяється його роман, який став об'єктом нашого дослідження. Робота над оглядом цього літературного твору включає детальний аналіз його структури, сюжету та основних тематичних ліній.

Роман Халеда Госсейні є продуктом його глибокого вивчення арабської культури та особистого досвіду. Твір пронизаний елементами місцевої традиції, релігійними мотивами та особливостями повсякденного життя в арабському світі.

Важливо відзначити, що роман Госсейні має глибокий філософський підтекст. Автор докладно зусиль для розкриття внутрішнього світу персонажів та їхнього взаємодії з соціокультурним середовищем. Темі любові, втрати, пошуку себе та культурної ідентичності займають центральне місце в структурі роману.

Одним із ключових аспектів роману є вміння автора втілити етнопрагматичні елементи в текст, роблячи їх доступними та зрозумілими для широкого читацького аудиторію. Госсейні вдало поєднує національні особливості з загальнолюдськими темами, надаючи своєму твору універсальний характер. Отже, роман Халеда Госсейні є значущим твором, який вирізняється не лише високим літературним майстерством, а й здатністю автора передати етнопрагматичні аспекти арабської культури у формі, доступній для перекладу та розуміння [Бреус 2001].

При дослідженні роману Халеда Госсейні важливо враховувати його значення у контексті сучасної світової літератури. Твір визначається не лише своєю художньою цінністю, але й актуальністю тем та ідей, які він порушує. Автор спрямовує увагу читача на проблеми існування, пошуку особистого сенсу та взаємин між індивідуумами та соціумом.

Слід зазначити, що врахування етнопрагматичних елементів є ключовим для повного розуміння контексту та глибини роману. Вони вкладаються в тканину оповіді, розкриваючи багатшаровість арабської культури та її вплив на поведінку персонажів.

На основі цього огляду можна зробити висновок, що робота Халеда Госсейні є дорогоцінним додатком до світової літературної скарбниці. Роман відкриває читачеві нові горизонти і змушує задуматися над універсальними питаннями буття, взаємодії культур та пошуку власного місця в сучасному світі.

У подальших розділах роботи ми будемо глибше розглядати переклад етнопрагматичних елементів даного роману в українській мові, розкриваючи виклики та особливості цього процесу для подальшої об'єктивної оцінки якості перекладу.

Сюжет роману «Ловець повітряних зміїв» розгортається в Афганістані, під час важких подій, таких як радянська окупація та подальша громадянська війна. Головний герой, Амір, виростає в середовищі заможної родини, але його дружба з служницею Хасаном змінюється назавжди після трагічної події на фоні великих змін в країні.

Спочатку читач відчуває атмосферу дитинства та невинності, але з розвитком сюжету, відносин між персонажами стають складнішими. Життєві випробування, зради та втрати надають роману глибини та емоційної насиченості. Зміни в політичному ландшафті Афганістану віддзеркалені

через долі героїв, роблячи твір актуальним і соціально важливим [Виноградов 2006].

Одним із ключових аспектів роману є вивчення людської природи через складні відносини між персонажами. Зрада та відданість, провина та прощення стають основними темами, які пронизують твір. Психологічна глибина героїв та їхні внутрішні конфлікти роблять роман захоплюючим для читача, який відчуває справжню боротьбу персонажів зі своїми демонами.

Мова Госсейні вражає своєю поетичністю та точністю. Він майстерно використовує слово для того, щоб передати емоції, створюючи враження, наче читач сам переживає кожну сцену. Описи природи, традицій та обрядів надають твору етнічної автентичності та глибини.

Переклад цього роману на українську мову вимагає особливої уваги до збереження емоційної насиченості та культурного контексту. Перекладач повинен тісно співпрацювати з мовними особливостями обох культур, щоб передати не лише сенсове значення, але й емоційний заряд оригіналу.

Таким чином, загальний зміст роману «Ловець повітряних зміїв» заворожує читача своєю глибиною, інтригуючим сюжетом та емоційним навантаженням, роблячи його одним із найвизначніших творів світової літератури. У романі «Ловець повітряних зміїв» Халеда Госсейні важливе місце належить його головним персонажам, які проникають у серця читачів своєю складною психологією та внутрішніми конфліктами.

Головний герой, Амір, розповідає історію з першої особи, надаючи читачеві можливість глибше відчути його переживання та роздуми. Амір зображений як складна особистість, яка переживає велику вину через свої дії у минулому та постійно намагається врегулювати внутрішній конфлікт між сумом та бажанням відшкодувати свої помилки. Він є типовим представником верхівки суспільства, що стикається з моральними дилемами та проблемами ідентичності [Нелюбин 2001].

Хасан, друг Аміра і син служниці його батька, представлений як символ невинності та вірності. Він має доброзичливий характер і безумовно любить та підтримує Аміра, не зважаючи на всі випробування, що випадають на його долю. Хасан також стикається зі своїми власними труднощами та страждає через відносини з Аміром, але залишається вірним другом до кінця.

Рахт і Ассан, батько та син, є ключовими в сюжеті, хоча вони не мають стільки часу на сторінках книги, як Амір і Хасан. Рахт - людина, яка стоїть на захисті своєї сім'ї та своїх переконань, він має сильну волю та гордість. Його син Ассан виростає з відчуттям обов'язку та вірності, але йому доводиться зіткнутися зі складними випробуваннями, які ставлять під сумнів його характер.

В основі цих персонажів лежать не лише їхні дії, але й їхні внутрішні мотивації, конфлікти та переживання, що робить їх надзвичайно живими та реалістичними. Госсейні вдало передає глибину їхніх характерів та розвиток протягом усього роману, надаючи читачеві можливість відчувати їхні радощі, турботи та втрати. Місце подій та час дії у романі «Ловець повітряних зміїв» створюють особливу атмосферу та контекст для розвитку подій. Автор, Халед Госсейні, майстерно використовує локації та часові рамки для поглиблення сюжету та розкриття характерів [Миньяр-Белоручев 2002].

Таблиця 2.1

Основні аспекти роману

Аспект	Опис	Зв'язок із етнопрагматикою
Сюжет	Зміст та розвиток подій у романі	Відтворення обрядовостей та традицій у сюжетних поворотах
Персонажі	Головні та додаткові персонажі у творі	Розкриття етнопрагматичних особливостей через діалоги та взаємодію персонажів

Місце та час дії	Локації та історичний контекст роману	Відтворення культурного тла та реалій певного часу та місця
Мовна естетика	Стиль, образи та метафори використані в мовленні	Використання мовних засобів для вираження етнопрагматичних елементів

Дія розгортається у Кабулі, столиці Афганістану, і включає різноманітні місця – від розкішного будинку батьків Аміра до вуличних базарів і шкіл. Кожна локація має свій унікальний характер і важливість для розвитку подій. Особняк слугує не лише декором для дитинства головного героя, але і стає свідком багатьох важливих моментів в його житті. У той час як вуличні базари відображають реальність життя в Кабулі та його культурну різноманітність.

Часові рамки роману охоплюють період від початку 1970-х до середини 2000-х років. Починаючи з епохи дитинства головного героя, через період бурхливих подій в Афганістані, таких як радянська окупація та події після неї, розповідь простягається на протязі поколінь. Це важливо для розуміння впливу історії та політичних подій на долі персонажів.

Такий спритний вибір місця та часу дії дозволяє Госсейні створити живописний образ Афганістану та глибоко вбудувати персонажі в історичний та культурний контекст. Історія Аміра, Хасана і інших персонажів нерозривно пов'язана зі змінами в країні, що додає глибину та значущість роману.

Таким чином, місце подій та час дії у романі не є лише тлом для розгортання подій, але стає важливим елементом, який визначає та формує персонажів, їхні взаємини та розвиток сюжету. «Ловець повітряних зміїв» Халеда Госсейні – твір, який вражає своєю багатогранністю і жанровою

насиченістю. Роман вирізняється не лише захоплюючим сюжетом та глибокими персонажами, а й вдалим поєднанням різних літературних жанрів.

Головний жанр твору - драма, адже він розкриває складні та драматичні відносини між головними персонажами та відтворює трагічні події в їхньому житті. Але, окрім цього, Госсейні вміло використовує елементи пригодницького роману, роману утопії та історичного роману.

Сприймаючи роман як пригодницький твір, читач піддається напрузі, переживає разом з героями їхні випробування та небезпеки. Неймовірні події, які відбуваються в житті Аміра та Хасана, надають твору динаміку та захоплення.

Роман також можна розглядати як твір утопії, оскільки він висвітлює ідеалізовану картину минулого, яка втрачена через політичні перевороти та війни. Автор створює своєрідний світ, де невинність дитинства та чистота дружби переплітаються зі складними реаліями суспільства.

Історичний аспект також важливий, оскільки роман розгортається в контексті подій, що сталися в Афганістані в другій половині 20 століття. Автор вдало вплітає реальні історичні факти та події в художнє полотно, надаючи твору реалістичності та глибини.

Головні теми та ідеї, які пронизують роман «Ловець повітряних зміїв» Халеда Госсейні, належать до низки загальнолюдських концепцій, які автор розкриває через призму особистих переживань і взаємин героїв. Роман вражає не лише своєю захоплюючою історією, але й глибоким філософським підтекстом.

Однією з центральних тем є тема втрати і винагороди. Герой роману, Амір, переживає внутрішню боротьбу через втрату дружби з Хасаном та невдачу врятувати його від жорстокого образу. Ця втрата переслідує його протягом усього життя, і він намагається врегулювати цей дисбаланс через різні спроби виправдання та жертви.

Ще однією ключовою темою є виправдання та покаяння. Госсейні ставить під сумнів та розглядає поняття героїзму та винагороди, приводячи героїв до ситуацій, де вони повинні вирішити, наскільки вони готові йти на зустріч істині та чесності. Амір шукає виправдання своїм діям, але водночас відчуває внутрішній конфлікт між покаянням і втіхою [39].

Також важливою темою є тема батьківства і наслідків сімейних взаємин. Амір розкривається як невдалий син, який шукає визнання та любов батька. Його стосунки з батьком визначають його внутрішню боротьбу та пошук себе.

Окрім цього, тема війни і політичних конфліктів в Афганістані в романі займає важливе місце. Госсейні описує жорстокості війни, втрати та зруйновані життя героїв, вводячи читача в атмосферу безперервної напруги та неспокою.

Узагальнюючи, «Ловець повітряних зміїв» пропонує читачеві глибокий і важливий роздум про моральні та етичні аспекти людського існування. Теми втрати, виправдання, батьківства та війни викривають трагічні аспекти життя, але водночас дають можливість переосмислити цінності та знайти примирення у власному серці. Стиль письма та мова Халеда Госсейні в романі «Ловець повітряних зміїв» вражають своєю виразністю, насиченістю деталями та глибоким емоційним забарвленням. Автор вдало використовує різні мовні та стилістичні прийоми для того, щоб передати не лише сюжетні події, але й внутрішній світ персонажів, атмосферу часу та місця дії.

Характеристика стилю Госсейні містить в собі багатозаровість та майстерність у використанні мовних засобів. Однією з особливостей його стилю є вдале поєднання простої, лаконічної мови з глибоким філософським підтекстом. Автор вміло використовує метафори, порівняння та образні вирази, щоб передати емоційний стан персонажів та створити вразливу атмосферу.

Мова роману вражає своєю реалістичністю та точністю. Госсейні вдається передати особливості спілкування персонажів, враховуючи їх соціокультурний контекст. Діалоги аутентичні та живі, вони відображають характери героїв і розкривають їхні взаємини.

Автор також використовує специфічні лінгвістичні особливості для того, щоб відтворити атмосферу афганського суспільства та культури. Включення сленгових виразів, фраз та культурних аспектів мови робить текст більш автентичним і глибоким.

Ще однією особливістю стилю є його ліричність та поетичність. Госсейні не лише розповідає історію, але й творить мистецтво слова, використовуючи яскраві образи та виразні ритмічні конструкції [Віссон 2006].

Роман також відзначається глибоким соціокультурним контекстом, який відкриває читачеві світ афганського суспільства та його традицій. Це викликає інтерес та бажання розширити свої знання про інші культури, що стає актуальним у сучасному світі глобалізації та розмаїття.

У світлі сучасних тенденцій літературної критики «Ловець повітряних зміїв» визнається як твір, що підняв важливі соціальні теми та висловив потребу в мирі та взаєморозумінні. Роман Госсейні став елементом діалогу між західним та східним світом, внісши свій вклад у розуміння та злагоду між різними культурами.

Вплив «Ловця повітряних зміїв» на сучасну літературу проявляється також у підвищенні інтересу до літературних творів, які досліджують та висвітлюють проблеми війни, толерантності та гідності. Багато сучасних авторів надихає успіх та глибина твору Госсейні, намагаючись взяти на себе важливі теми та створити твори, які змушують читачів думати та відчувати.

Отже, роман «Ловець повітряних зміїв» не лише займає важливе місце в сучасній літературі, але й визначає нові тенденції та визначає стандарти для

творчості, яка важлива, актуальна та наповнена глибоким змістом. «Ловець повітряних зміїв» Халеда Госсейні викликав значний інтерес критиків, які ретельно досліджували його теми, стиль та прагматичний підхід до викладу подій. Критичний аналіз цього роману виявив ряд важливих аспектів, які сприяли його успіхові [Латишев 2003].

Одним із ключових елементів високої оцінки критиків є автентичність та глибина зображення афганського суспільства. Халед Госсейні вдало вплітає в роман нюанси культури, традицій та вірувань, надаючи читачеві можливість поглиблено відчувати атмосферу афганського середовища.

Другим ключовим фактором є майстерність психологічного відтворення персонажів. Госсейні створює живих, комплексних героїв, з якими читачі можуть легко ідентифікуватися. Його здатність змалювати внутрішні конфлікти та емоційні переживання робить роман надзвичайно вражаючим.

Рівновага між драматичними елементами та глибоким філософським підтекстом робить «Ловця повітряних зміїв» важливим та багатограним твором. Госсейні не лише розповідає історію про дружбу та втрату, але й ставить перед читачем важливі питання про моральність, справедливість та гідність.

У романі "Ловець повітряних зміїв" Халеда Госсейні, метафори та символіка відіграють важливу роль у піднесенні глибини та значущості подій та персонажів. Автор вдало використовує ці літературні прийоми для створення багатозарового та мистецького тексту.

Однією з ключових метафор є образ повітряних зміїв, що часто повторюється протягом роману. Ці змії виступають як символ втраченого щастя та свободи. Їхнє підняття в повітря стає метою та мрією для багатьох персонажів, але разом із тим вони також стають символом недосяжності і

непевності. Метафора повітряних зміїв додає глибини до теми втрати та боротьби за щасливе майбутнє.

Ще однією потужною метафорою є сад із гранатових яблук. Цей образ стає символом справедливості, жертвності та можливості врегулювання гріхів минулого. Сад стає місцем важливих подій, де розкривається історія про родинні та етнічні взаємини. Гранатові яблука виступають як символ життя та обіцянки майбутнього [Борисова 2005].

Символіка афганської культури, втілена в різноманітних артефактах та традиціях, також грає важливу роль у розкритті теми етнічної спадщини та її впливу на долю персонажів. Килими, традиційні страви, різноманітні обряди – усе це додає колориту та глибини світу роману.

За аналогією з іншими творами Госсейні, «Ловець повітряних зміїв» висвітлює не тільки трагедії війни, але і надію на любов, взаєморозуміння та примирення. Спільні теми та моральні аспекти у творах Госсейні створюють цілісний літературний світ, в якому кожен роман доповнює та розширює уявлення читача про складний ландшафт людського досвіду [Архіпов 2007].

2.2. Визначення етнопрагматичних елементів у романі

Один із ключових аспектів відтворення етнопрагматичних елементів - це адекватність вибору еквівалентів. Перекладачі повинні знайти ті слова та вирази, які не лише передають смисл оригіналу, а й враховують особливості культурного фону, в якому вони будуть зрозумілі та прийнятні. Важливо уникати буквальних перекладів та шукати ті терміни, які краще відтворюють етнопрагматичні відтінки оригіналу [Бархударов 2000].

Іншим важливим аспектом є врахування різниці у культурних концепціях та нормах. Те, що може бути звичайним та природним у одній

культури, може виглядати незвичайно чи неприйнятно в іншій. Перекладачі повинні бути ознайомлені з особливостями культур, які стосуються етнопрагматичних аспектів, та враховувати ці нюанси у виборі відповідних виразів та виразів.

Крім того, визначення нюансів вживання граматичних конструкцій та мовних засобів є необхідним для вдалого відтворення етнопрагматичних аспектів у перекладі. Структура речень, вибір слів та мовленнєві обороти можуть мати глибокий культурний зміст, який перекладач повинен розкрити в перекладі.

Визначення та аналіз ключових аспектів відтворення етнопрагматичних елементів у перекладі допомагають створити точний, адаптований текст, який зберігає зміст оригіналу та відповідає вимогам українського читача. Роль мовно-стилістичних прийомів у відтворенні етнопрагматичних елементів у перекладі англомовних романів визначається їхньою здатністю точно передавати відтінки мовленнєвого стилю, культурних конвенцій та етнопрагматичних особливостей. Використання мовно-стилістичних прийомів є ключовим аспектом, що сприяє створенню автентичних та культурно адаптованих перекладів [Андріанов 2005].

Історичний та культурний контекст роману «Ловець повітряних зміїв» вкрай важливий для розуміння сюжету та етнопрагматичних елементів, що присутні в творі. Розглядаючи історичний аспект, слід відзначити, що дія роману відбувається у 1970-1980-х роках, коли Афганістан опинився в центрі геополітичних подій. У цей період країна переживала війну, яка мала значущий вплив на її культуру та суспільство.

Афганістан того часу відзначався різноманітною культурною спадщиною, включаючи багатий фольклор, традиції та обряди. У романі Госсейні цей контекст виявляється через ретельний опис місцевого способу життя, вірувань, традицій та взаємин між різними етнічними групами.

Персонажі взаємодіють з культурою свого оточення, що відображається в їхніх діях, рішеннях та сприйнятті світу.

Культурний контекст розкривається через втілення етнічних особливостей афганського народу. Зокрема, у романі виділяється роль племінного устрою, традиційного одягу, кухні, а також специфічної афганської ментальності. Автор намагається передати автентичність культури та глибину її історії через описи обрядів, звичаїв та взаємин героїв.

Цей історичний та культурний багаж створює не лише фон для розгортання подій, а й впливає на характери та почуття персонажів. Читач має можливість зануритися в атмосферу афганського суспільства, відчутти його колорит та особливості, що робить роман більш цікавим та захоплюючим. Мовні вирази та жаргон в романі є важливими елементами, що додають глибину та реалізм оповіді. Автор, Халед Госсейні, майстерно використовує мовні засоби для передачі особливостей мовного стилю персонажів та автентичності діалогів [Арнольд 2003].

У романі часто зустрічаються вирази, які властиві афганській мові та місцевому жаргону. Це може бути специфічний лексикон, вирази, що використовуються у певних соціокультурних групах, а також мовні конструкції, що відображають менталітет та спосіб мислення персонажів.

Жаргон використовується для створення реалістичності діалогів та взаємин між героями. Він не лише передає специфіку мовлення певних груп, а й підкреслює їхню національну та культурну ідентичність. Такий спосіб використання мови допомагає читачеві глибше відчутти атмосферу розповіді та співпережити персонажам.

Мовні вирази також слугують засобом вираження емоцій, внутрішніх переживань та особливостей характерів. Автор не тільки створює змістовно насичені діалоги, але й дозволяє читачеві легше занурюватися в психологію персонажів через їхні мовні особливості. Наприклад,

The sound of my ribs snapping like the tree branches Hassan and I used to break to sword fight like Sinbad in those old movies. Звук, з яким ламаються мої ребра, нагадує хрускіт гілок, які ми з Гассаном виламували, щоб улаштувати бій на мечях, наслідуючи Сіндбада зі старих фільмів.

Hassan slumps to the asphalt, his life of unrequited loyalty drifting from him like the windblown kites he used to chase. Гассан падає на асфальт, і його душа, сповнена невинагородженої вірності, відлітає з тіла, як знані вітром повітряні змії, яких він колись ловив.

У романі «Ловець повітряних зміїв» спілкування є ключовим аспектом, який відображає взаємини між персонажами та розкриває їхні характери. Автор, Халед Госсейні, вдало вбудовує різноманітні форми спілкування, роблячи його динамічним та багатограним елементом сюжету.

Однією з особливостей міжособистісного спілкування є використання різних мовних реєстрів та стилів мовлення. Різні персонажі вживають різноманітні мовні оберти, що відображає їхні соціальний статус, освіту, етнічну приналежність та інші аспекти ідентичності. Це допомагає читачеві краще розуміти персонажів через їхню мовну поведінку. Діалоги між героями також відтворюють соціокультурні нюанси та етнопрагматичні аспекти. Через спілкування персонажів читач має змогу поглиблено вивчати їхні внутрішні конфлікти, переживання та ставлення до подій, що відбуваються в оповіді.

Релігійні та обрядові аспекти в романі «Ловець повітряних зміїв» відіграють значну роль у формуванні атмосфери та розкритті тем. Автор, Халед Госсейні, вдало вплітає релігійні мотиви та обряди, що відображають важливі аспекти культури та ідентичності героїв. У романі чітко простежується вплив ісламу на життя та менталітет персонажів. Релігійні обряди, які виконують герої, такі як молитва, обід або паломництво, відображають їхні вірування та внутрішні переживання. Важливість релігії

у їхньому житті створює глибоку спільноту та єдність, а також впливає на їхні рішення та дії. Обрядовість також відображається через важливі події та святкування в романі. Обряди, пов'язані з народженням, весіллям та смертю, також відіграють важливу роль у формуванні історії та характерів [Ахманова 2001].

Крім того, релігійні та обрядові аспекти створюють контраст між традиційною та сучасною культурою. Так, наприклад: *On Eid, the three days of celebration after the holy month of Ramadan, Kabulis dressed in their best and newest clothes and visited their families. People hugged and kissed and greeted each other with “Eid Mubarak.” Happy Eid. Children opened gifts and played with dyed hardboiled eggs; The kite-fighting tournament was an old winter tradition in Afghanistan. It started early in the morning on the day of the contest and didn't end until only the winning kite flew in the sky. I remember one year the tournament outlasted daylight; I remember one time Baba took me to the yearly Buzkashi tournament that took place on the first day of spring, New Year's Day. Buzkashi was, and still is, Afghanistan's national passion; Never mind any of those things. Because history isn't easy to overcome. Neither is religion. In the end, I was a Pashtun and he was a Hazara, I was Sunni and he was Shi'a, and nothing was ever going to change that. Nothing.*

Афганістан, де розгортається сюжет, славиться своєю вражаючою природною красою, але разом із тим, вона стає свідком численних випробувань, з якими зіткнулися герої. Пустелі, гори, ріки – це не лише пейзажі, але й символи тяжких випробувань, які стають визначальними у житті персонажів. Взаємодія з природою також відображає глибоке відчуття героями свого коріння та прив'язаність до землі. Автор вдало вплітає елементи національної культури та традицій, розкриваючи, як персонажі взаємодіють із природним середовищем в контексті своєї культурної спадщини. Зміни в природному оточенні також відображають загальний

контекст соціальних та політичних трансформацій, які відбуваються в країні. Природа стає відображенням перемін та викликів, з якими стикаються персонажі, що допомагає читачеві глибше відчувати атмосферу роману та переживати разом із героями їхні пригоди та турботи [Бреус 2001].

У романі «Ловець повітряних зміїв» Халеда Госсейні увагу зосереджено також на різноманітності етнічних груп та соціокультурних реалій афганського суспільства. Автор уважно вивчив різноманітність культур, що існують в країні, і вміло вплітає ці аспекти у сюжет роману, розкриваючи багатозаровість афганського суспільства. У творі представлені різні етнічні групи, такі як пуштуни, таджики, узбеки, газні, інші. Кожна з цих груп має свої традиції, звичаї, мову, історію та специфічний спосіб життя.

Висновки до Розділу 2

У другому розділі детально розглянуто етнопрагматичні елементи у романі «Ловець повітряних зміїв» Халеда Госсейні. Огляд роботи здійснено через призму загального змісту, характеристики персонажів, місця подій та часу дії, жанрових особливостей, головних тем та ідей, стилю письма та взаємодії з природою. Відділення цих аспектів дало можливість глибше розкрити авторський задум та сприяло узагальненню важливих моментів роману.

У висновках до цього розділу важливо відзначити, що етнопрагматичні елементи глибоко вплетені в тканину роману, вносячи своєрідність та національний колорит у твір. Ретельний аналіз стилістичних рішень, використання мовних образів, релігійних та обрядових аспектів, а також відображення традицій та звичаїв в роботі визначив значущість етнопрагматики у формуванні образу та атмосфери роману.

Окремо висвітлено важливість історичного та культурного контексту у розумінні та відтворенні етнопрагматичних елементів, що створює глибший зв'язок з читачем та сприяє кращому розумінню внутрішнього світу роману.

Аналіз перекладу цих етнопрагматичних елементів в українському контексті також висвітлено у висновках, підкреслюючи труднощі та вдачу перекладу, а також вплив на сприйняття та інтерпретацію роману українською аудиторією.

Цей розділ надає читачеві інсайти у структуру та значущість етнопрагматичних елементів у творчості Халеда Госсейні та розширює розуміння їх впливу на сприйняття та тлумачення роману "Ловець повітряних зміїв".

РОЗДІЛ 3. ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ЕТНОПРАГМАТИЧНИХ ЕЛЕМЕНТІВ У РОМАНІ ХАЛЕДА ГОССЕЙНІ

3.1. Перекладацькі труднощі та вибір перекладацьких рішень

У нашому дослідженні ми послуговувалися перекладом роману Халеда Госсейні «Ловець повітряних зміїв», який був здійснений Катериною Міхаліциною. Робота автора наповнена виразною образністю, особливо виділяються яскраві метафори, різноманітні крилаті вислови, а також використання реалій афганської культури та образних порівнянь, які простежуються в усьому творі.

При розгляді трансляції жанрових та стилістичних характеристик англomовного тексту українською мовою перекладач користується двома методами: буквальним або адаптивним. Використання прийому адаптації щодо складних лексичних одиниць пов'язане з урахуванням жанрових та стилістичних особливостей художньої літератури та авторського стилю. Цей підхід до перекладу застосовується для передачі конкретних фраз та явищ у тексті оригіналу, переклад яких ускладнений через культурні та національні відмінності, незнайому носіям іншої культури. Тому існує потреба замінити невідоме на відоме, незвичайне на звичайне.

Серед методів адаптації можна відзначити:

- Описовий переклад;
- Вилучення;
- Додавання;
- Запозичення;
- Використання еквівалентів [Селіванова 2008].

Дослівний переклад — це буквальне відтворення елементів певної синтагми, коли кожне слово вихідної мови передається у перекладі в такому ж порядку, як у оригіналі. Цей вид перекладу полягає в механічній підстановці еквівалентів слів мови-джерела на місце слів мови-цільі, зберігаючи структуру оригінального речення.

Наведемо деякі проаналізовані нами та віднайдені в результаті суцільної вибірки приклади дослівного перекладу:

A boy with a Chinese doll face perpetually lit by a harelippered smile. – Хлопчина з лицем китайської ляльки, повсякчас освітленим усмішкою з-під заячої губи;

*I didn't want any of it , it was all **blood money** - Я нічого цього не хотів — то все були криваві гроші..*

Описовий переклад, як один з основних прийомів перекладу стилістичних елементів, був визначений В. І. Карабаном. Цей процес відбувається, коли слово, словосполучення, термін або фразеологізм замінюється у мові перекладу словосполученням або більш складною конструкцією, яка адекватно передає зміст оригінального виразу [Карабан 2002].

Згідно з В. М. Комісаровим, описовий переклад є формою лексико-граматичної трансформації, де лексична одиниця мови оригіналу замінюється словосполученням, що розкриває її значення, тобто надає більш або менш повне пояснення цього значення мовою перекладу [Комісаров 2005, с. 205].

Описовий переклад має певні вимоги:

Переклад повинен чітко передавати основний зміст поняття, яке позначається неологізмом.

Опис не повинен бути занадто детальним, але має відображати ключові аспекти.

Синтаксична структура словосполучення не повинна бути складною, щоб забезпечити зрозумілість перекладу.

І. В. Козаченко вважає, що описовий переклад є найпоширенішим способом передачі нових утворень іншою мовою. При використанні цього способу важливо забезпечити точність і повноту передачі всіх основних особливостей оригіналу в мові перекладу.

Отже, в цілому описовий переклад використовують, коли бажають спростити інформацію для читача і зробити її більш зрозумілою. Під час перекладу з англійської на українську мову часто виникає необхідність у використанні такої трансформації, як вилучення [Селіванова 2008].

Наведемо деякі проаналізовані нами та віднайдені в результаті суцільної вибірки приклади описового перекладу:

*My father was a force of nature, a towering Pashtun specimen with a thick beard, a wayward crop of curly brown hair as unruly as the man himself, hands that looked capable of uprooting a willow tree, and a black glare that would «drop the devil to his knees begging for mercy» - **Батько був утіленням стихії та взірцевим пуштуном: рославий, з густою бородою і гривою кучерявого каштанового волосся, такого ж непокірного, як і він сам; його руки, здавалося, могли завиграшки викорчувати вербу, а грізний погляд «змусив би диявола впасти на коліна та благати пощади»;***

*And the cleft lip, just left of midline, where the **Chinese doll maker's instrument may have slipped.** - **І бачу губу, розсічену трохи лівіше від центру, мовби інструмент китайського лялькаря послизнувся;***

*A sorrow as black as the night outside invades me, and I feel my throat clamping. – **Мене охоплює горе, чорне, наче та ніч за вікном, і я відчуваю, як стискається горло.***

Вилучення полягає у зменшенні кількості лексичних одиниць у перекладі порівняно з оригіналом. Піддаються вилученню елементи смислу,

що дублюються за нормами мови оригіналу, збереження яких може порушити норми мови перекладу.

Серед слів, які можуть бути вилучені, є семантично надлишкові, тобто такі, що виражають значення, яке можна зрозуміти з контексту й без них. Один з прикладів надлишковості - використання парних синонімів, яке характерне для деяких стилів англійської мови і може бути відсутнім у відповідному українському тексті.

Наведемо деякі проаналізовані нами та віднайдені в результаті суцільної вибірки приклади вилучення:

Words were secret doorways and I held all the keys. - *Слова були потаємними брамами, а ключі до них тримав я.*

Додавання – це прийом перекладу, який передбачає необхідність введення лексичних одиниць відповідно до норм мови перекладу. Згідно з визначенням В. І. Карабана, трансформація додавання полягає у введенні у текст перекладу лексичних елементів, які відсутні в оригіналі, з метою правильної передачі смислу тексту оригіналу або дотримання мовленнєвих і мовних норм мови перекладу, що існують у культурі мови в перекладі [Карабан 2002].

Наведемо деякі проаналізовані нами та віднайдені в результаті суцільної вибірки приклади додавання:

When I told Soraya, she screamed. - *Коли я розповів про це Сораї, вона заверещала з радості.*

There is a way to be good again – *Завжди є спосіб знову стати хорошим.*

Запозичення є одним з найпростіших способів перекладу, який вирішує перекладацькі проблеми металінгвістичного характеру, як підкреслюють канадські лінгвісти Жан-Поль Віне і Жан Дарбельне [Вине, Дарбельне, 1978].

Перекладач користується цим прийомом для досягнення певного стилістичного ефекту та відтворення місцевого колориту.

Запозичення особливо часто використовується в тексті, де багато особливих іншомовних слів, відомих як «культурні реалії», які неможливо перекласти іншими способами, окрім як просто запозичити їх. У таких випадках переклад лексики відбувається без будь-яких змін або з незначними змінами.

Наведемо деякі проаналізовані нами та віднайдені в результаті суцільної вибірки приклади перекладу-запозичення:

*High on **hashish** and **mast** on French wine, they struck and killed a Hazara husband and wife on the road to Paghman.* - *А що були під кайфом від гашишу і маст від французького вина, то дорогою до Пагмана збили на смерть двох хазарейців, чоловіка та дружину.*

Mashallah, God has granted you a special talent. - *Машалла*, Бог подарував тобі особливий талант.

*Some day, **Inshallah**, you will be a great writer," Hassan said.* - *"Настане день, ішалла, і ти станеш видатним письменником," — сказав Гассан.*

*I'll ask the president to do what the king didn't have the **quwat** to do. To rid Afghanistan of all the dirty, Kasseef Hazaras.* – *Я попрошу президента зробити те, на що королю забракло **куват**. Позбавити Афганістан від усієї цієї брудноти, від касееф хазарейців.*

Еквівалентність (equivalence) в перекладі виникає тоді, коли обидва тексти (вихідний і переклад) описують одну й ту ж ситуацію, використовуючи абсолютно різні стилістичні і структурні засоби.

Термін "еквівалентність" був запропонований канадськими лінгвістами Ж. Віне і Ж. Дарбельне [Вине, Дарбельне, 1978]. для позначення такої перекладацької трансформації, коли ситуація, описана у вихідному тексті,

передається в перекладі за допомогою інших структурних і стилістичних засобів, а іноді й інших семантичних компонентів.

Іншими словами, в загальній системі смислів одиниці, що перекладаються, зберігають денотативне значення, але відбувається зміна сигніфікативного значення. Таким чином, перекладач виражає те саме, але робить це по-іншому.

Перекладач використовує еквівалентність тоді, коли потрібно описати якусь ситуацію у перекладі інакше через прийняті мовні норми та культурні особливості. Часто цей прийом застосовується для перекладу афоризмів, фразеологізмів, оскільки Ж. Віне і Ж. Дарбельне зробили висновок про те, що в більшості випадків еквівалентність є стійкими конструкціями, які входять до складу ідіоматичної фразеології.

Під час перекладу сталих виразів, фразеологізмів перекладач замість дослівного перекладу повинен вибирати еквівалентний вираз у мові перекладу з метою збереження жанрово-стилістичних особливостей твору.

Наведемо деякі проаналізовані нами та віднайдені в результаті суцільної вибірки приклади перекладу через еквівалентність:

His eyes gave me a hollow look – *Глянув на мене порожніми очима.*

A lump was rising in my throat. - *Мені до горла підкотився клубок.*

Отже, відтворення жанрово-стилістичних особливостей англomовного тексту українською мовою може відбуватися за допомогою різних способів перекладу, серед яких основні включають дослівний переклад, описовий переклад, вилучення, додавання, запозичення та еквівалентність. Комбінування цих методів дозволяє перекладачеві передати не лише зміст оригінального тексту, але й його жанрово-стилістичні особливості з максимальною точністю та ефективністю.

3.2. Особливості відтворення етнопрагматичних елементів в оригіналі та перекладі роману Халеда Госсейні

Як уже зазначалося, роман Халеда Госсейні є надзвичайно експресивним, зокрема містить багато яскравих метафорам, різноманітними крилатих виразів, реалій афганської культури та образних порівнянь, які відчутно простежуються на всіх його сторінках.

Важливо відзначити, що система образів, що закріплена у засобах виразності, у творах будь-якого письменника прямо пов'язана з його світоглядом та відображає його власний життєвий досвід. В оригінальному романі Хоссейні, що називається “The Kite Runner”, повітряні змії відіграють велику роль. В Кабулі, до радянського вторгнення (Госсейні покинув свою країну в 11 років), щороку проводилися змагання повітряних зміїв. «Вони починалися в оголошений день рано вранці і тривали, поки в небі не залишався єдиний змій – він і вигравав змагання. Вболівальники скупчувалися на тротуарах, забиралися на дахи і кричали, підбадьорюючи своїх дітей. По вулицях, зігнувши голови, носилися учасники битви, їх змії то піднімалися вгору, то стрімко опускалися. Головна мета - зайняти правильну позицію, вчасно тягнути за свій шпагат і перерізати леску противника». Повітряний змій символізує надію та є способом відволіктися від повсякденних проблем. Для хлопчика ці змагання мали особливе значення; він дуже бажав вразити батька, з яким відносини були напруженими, що відображено в текстах:

Hordes of kite runners swarmed the streets, shoved past each other like those people from Spain I'd read about once, the ones who ran from the bulls. Зграї ловців роїлися на вулицях, проштовхуючись один повз одного, наче ті іспанці, про яких я колись читав,— ті, що тікають від биків.

When you tell a lie, you steal someone's right to the truth. When you cheat, you steal the right to fairness. Коли брешеш, то крадеши в іншого право на правду. Коли шахруєши, то крадеши право на справедливість.

Також у творі представлено передачу характеристик героїв через прийому описового перекладу:

A face like a Chinese doll chiseled from hardwood: his flat, broad nose and slanting, narrow eyes like bamboo leaves. - Обличчя, мов у китайської ляльки, вирізьбленої з твердої деревини: з пласким широким носом і вузькими розкосими очима, що нагадували бамбукове листя.

And the cleft lip, just left of midline, where the Chinese doll maker's instrument may have slipped. - I бачу губу, розсічену трохи лівіше від центру, мовби інструмент китайського лялькаря послизнувся.

We're standing in a field of apple green grass with soft wisps of clouds drifting above. Ми стоїмо серед поля, порослого травою кольору зелених яблук, а взгорі пропливають ніжні кучерики хмар.

The boy had his father's round moon face, his pointy stub of a chin, his twisted, seashell ears, and the same slight frame. It was the Chinese doll face of my childhood, the face peering above fanned-out playing cards all those winter days, the face behind the mosquito net when we slept on the roof. Обличчя хлопчика було копією батькового — кругле, як місяць; таке саме випнуте підборіддя, вуха, схожі на морські мушлі, тонкі риси. То було обличчя китайської ляльки з мого дитинства, обличчя, що взимку вигулькувало з-за розгорнутих віялом карт, а влітку — з-за сітки від комарів.

Для відтворення реалій, про які йдеться у нашій роботі, перекладч часто вдається до прийому запозичень:

But when a Koran ayat I had learned in my diniyat class rose to my lips, I muttered it. Та коли до моїх вуст підкотився аят з Корану, вивчений на уроках дініяту, я його пробурмотів.

A few blocks away, from the Haji Yaghoub Mosque, the mullah bellowed azan, calling for the faithful to unroll their rugs and bow their heads west in prayer. За кілька кварталів мулла викрикував азан з мечеті Хаджі Якуб, закликаючи вірних розгорнути килимки та схилити голови на захід у молитві.

In Afghanistan, yelda is the first night of the month of Jadi, the first night of winter, and the longest night of the year. В Афганістані перша ніч місяця джаді, перша ніч зими і найдовша ніч року зветься ялда.

If you marry, how will you support your khanum? А якщо одружишся, як будеш забезпечувати свою ханум?

People went to mosques for their ten raka'ts of noontime prayer and then retreated to whatever shade they could find to nap in, waiting for the cool of early evening. Люди приходили до мечетей на десять ракятів полуденної молитви, а потім знову ховалися в першій-ліпшій затінок, щоб подрімати в очікуванні сутінкової прохолоди.

Yelda is the starless night tormented lovers kept vigil, enduring the endless dark, waiting for the sun to rise and bring with it their loved one. Ялда — це ніч без зірок, коли змучені тугою закохані не сплять, щоб перетримати безкінечну темряву й дочекатися сходу сонця, яке приведе до них рідну душу.

When we arrived at the Taheris' home the next evening-for Lafz, the ceremony of "giving word"-I had to park the Ford across the street. Коли ми приїхали до Тагері наступного вечора — для ляфзу, церемонії «обітниці», — я мусив припаркувати «форд» на протилежному боці вулиці.

I remember one day, when I was eight, Ali was taking me to the bazaar to buy some naan. Пригадую, одного дня, коли мені було вісім, Алі взяв мене з собою на ринок по наан.

He lectured us about the virtues of zakat and the duty of hadj; he taught us the intricacies of performing the five daily namaz prayers, and made us memorize verses from the Koran-and though he never translated the words for us. Він

пояснював нам переваги закяту й обов'язок хаджу; навчав премудроців намазу — п'ятиразової щоденної молитви — і змушував визубрювати вірші з Корану: хоч ніколи не перекладав нам їх.

High on hashish and mast on French wine, they struck and killed a Hazara husband and wife on the road to Paghman. А що були під кайфом від гашишу і маст від французького вина, то дорогою до Пагмана збили на смерть двох хазарейців, чоловіка та дружину.

Mashallah, God has granted you a special talent. Машалла , Бог подарував тобі особливий талант.

"Some day, Inshallah, you will be a great writer," Hassan said. "Настане день, іншалла, і ти станеш видатним письменником," — сказав Гассан.

I'll ask the president to do what the king didn't have the quwat to do. To rid Afghanistan of all the dirty, Kasseef Hazaras. Я попрошу президента зробити те, на що королю забракло куват. Позбавити Афганістан від усієї цієї брудноти, від касееф хазарейців.

Таким чином, проведений аналіз матеріалу засвідчив, що для відтворення яскравих стилістичних моментів твору перекладач вдається до описового методу перекладу, дозволяючи своїй уяві вільно працювати, що не дивно з урахуванням великої кількості іншокультурних мовних одиниць. Звісно, що перекладачі часто змушені користуватися методом запозичення через велику кількість реалій та лексики афганської культури.

Дослідження україномовного перекладу роману Халеда Госсейні «Ловець повітряних зміїв» показує, що для перекладу проаналізованих лексичних одиниць (словосполучень, речень) найчастіше використовується описовий метод перекладу. На другому місці йдуть дослівний переклад та запозичення з однаковим показником. Далі йдуть еквівалентність та вилучення.

Висновки до Розділу 3

У результаті проведеного аналізу матеріалу було доведено, що відтворення жанрово-стилістичних особливостей англomовного тексту українською мовою може відбуватися за допомогою різних способів перекладу, серед яких основні включають дослівний переклад, описовий переклад, вилучення, додавання, запозичення та еквівалентність. Комбінування цих методів дозволяє перекладачеві передати не лише зміст оригінального тексту, але й його жанрово-стилістичні особливості з максимальною точністю та ефективністю.

Для відтворення яскравих стилістичних моментів твору перекладач вдався до описового методу перекладу, дозволяючи своїй уяві вільно працювати, що не дивно з урахуванням великої кількості іншокультурних мовних одиниць. Звісно, що перекладачі часто змушені користуватися методом запозичення через велику кількість реалій та лексики афганської культури.

Дослідження українomовного перекладу роману Халеда Госсейні "Ловець повітряних зміїв" показує, що для перекладу проаналізованих лексичних одиниць (словосполучень, речень) найчастіше використовується описовий метод перекладу. Далі – дослівний переклад та запозичення з однаковим показником. Потім – еквівалентність та вилучення.

ВИСНОВКИ

У результаті проведеного аналізу ми дійшли таких висновків:

Висвітлено різні культурні підходи до етнопрагматики та їх відображення у перекладі, що надало роботі широкий культурний контекст. Порівняльний аналіз дозволив виявити спільні риси та відмінності між різними культурами, що розкрило багатогранність цього явища в літературі.

Велика увага приділена впливу етнопрагматики на сприйняття та інтерпретацію творів у різних культурних середовищах. Це дозволило розкрити не лише теоретичний аспект етнопрагматики, але й практичний вплив цього явища на сприйняття літературних творів.

Вибір методів дослідження та аналізу способів відтворення етнопрагматичних елементів у перекладі визначив важливість наукового підходу та методології у вивченні цього явища. Крім того, розгляд сучасних підходів, технологічних інновацій та психолінгвістичних аспектів доповнив роботу широким спектром інструментів для дослідження етнопрагматики у літературознавстві.

Визначено, що переклад є ключовим інструментом для забезпечення зв'язку між різними культурами, країнами та особами з різним світоглядом. Кваліфікований перекладач повинен володіти обома мовами, вміти використовувати перекладацькі стратегії та мати розуміння інших культур для точного відтворення оригінального тексту.

Зазначено, що використання паралельних текстів і шаблонів може спрощувати процес перекладу, але це не звільняє від потреби в подальшому вивченні цих текстів для найбільш ідіоматичного та актуального перекладу.

Визначено значення еквівалентності залежно від типу тексту, що перекладається. Заключено, що для всіх типів текстів важливо зберігати прагматичну еквівалентність, оскільки будь-який текст має комунікативну функцію, і це впливає на спосіб його мовного викладу.

Зроблено висновки, що для досягнення стилістичної виразності письменники часто користуються тропами та стилістичними фігурами. Тропи – це образні вирази, які базуються на порівнянні або зіставленні двох предметів або явищ, що надають тексту експресивності. Серед них можна виділити алегорію, метафору, метонімію та інші. Стилiстичні фігури, у свою чергу, є синтаксичними або семантичними прийомами, які роблять мовлення більш художнім та виразним.

Також проведено аналіз життєвого та літературного шляху Халеда Госсейні та його вплив на створення твору "Ловець повітряних зміїв". У романі автор відображає своє бачення трагічної ситуації на Батьківщині, яка змусила його емігрувати в США у ранньому віці. Головний герой, Амір, відображає авторську особистість та його власні долі та переживання. Роман насичений різноманітними художніми засобами, такими як порівняння, релігійні аналогії, трагічні події, а також культурні деталі, що надають тексту глибину та виразність.

Відтворення жанрово-стилістичних особливостей англomовного тексту українською мовою можливе за допомогою різних методів перекладу, таких як дослівний, описовий, вилучення, додавання, запозичення та еквівалентність.

Були проаналізовані методи україномовного перекладу жанрово-стилістичних особливостей роману Халеда Госсейні "Ловець повітряних зміїв". Зазначено, що найчастіше перекладачі, намагаючись відтворити виразні стилістичні моменти твору, використовують описовий метод. Також відзначено, що через велику кількість афганських реалій і лексики

перекладачам часто доводиться запозичувати місцеві терміни. Аналіз показав, що найбільш поширеним методом для перекладу аналізованих лексичних одиниць є описовий переклад. Далі йдуть дослівний переклад та запозичення. Найменш частотними виявилися еквівалентність, додавання і вилучення.

Проведене дослідження доводить перспективність подальшого аналізу етнопрагматичних мовних одиниць при здійсненні перекладацької практики, необхідність вивчення універсальних і специфічних лінгвокультурних особливостей при порівнянні тексту твору-оригінала та його перекладу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ажеж К. Человек говорящий : вклад лингвистики в гуманитар. Науки / Клод Ажеж ; пер. с фр. Б.П. Нарумова. – М. : Едиториал УРСС, 2003. – 301 с. – (Programme A. Pouchkine).
2. Александрова Н.Г. Тенденції розвитку сучасної економічної термінології.
3. Алексеева І.С. Вступ в перекладознавство Учб. посібник для студ. філол. і лінгв. фак. вищ. навч. Закладів, ІЦ Академія, Філ. фак. СПбГУ, 2004. – С. 250-263.
4. Андріанов С.М. Деякі питання побудови словників спеціальної термінології // Зошити перекладача. - Вип. 2. - М. : Міжнародні відносини, 2005. - С. 78-91
5. Арнольд І.В. Лексикологія сучасної англійської мови. - М. : Вища. шк., 2002. 302 с.
6. Арнольд І.В. Стилїстика сучасної англійської мови. - М: 2003. 152 с.
7. Арутюнова Н. Д. Язык и мир человека / Нина Давыдовна Арутюнова. – М. : «Языки русской культуры», 1999. – 896 с.
8. Архипов І.К. Людський фактор у мові // Лексична, категоріальна і функціональна семантика: Сб.науч.тр .. - М. : 2007. С.3-10.
9. Ахманова О.С., Задорнова В.Я. Лінгвістичні проблеми перекладу // Зб. Статей МГУ, 2001. С. 11-27.
10. [Ашиток Н. І.](#) Мовна картина світу в філософсько-освітньому аспекті : [монографія] / Надія Ашиток ; Дрогоб. держ. пед. ун-т ім. І. Франка. – Дрогобич : [РВВ ДДПУ ім. І. Франка], 2011. – 250 с. – (Університетська бібліотека).

11. Баррі П. Вступ до теорії: літературознавство та культурологія / Баррі П. ; Пер. з англ. О. Погинайко ; наук. ред. Р. Семків. – К. : Смолоскип, 2008. – 360 с. – (Серія «Пролегомени»).
12. Бархударов Л.С. Мова і переклад: Питання загальної і приватної теорії перекладу. - М. : 2000. 240 с.
13. Белова А. Д. Лінгвістичні перспективи і прогнози у ХХІ столітті / А. Д. Белова // Лінгвістика ХХІ століття: нові дослідження і перспективи. – К. : Логос, 2006. – № 1. – С. 22–31.
14. Болдырев Н. Н. Языковые категории как формат знания / Н. Н. Болдырев // Вопросы когнитивной лингвистики. – 2006. – № 2. – С. 5–23.
15. Борисова Л.І. Лексико-стилістичні трансформації в науково-технічних перекладах. - М. : 2005. 168 с.
16. Борисова Л.І. Переклад неологізмів в науково-технічних текстах. - М. : 2004. 114 с.
17. Борисова Л.І. Посібники з науково-технічного перекладу (методологічний огляд). - М. : 2000. 72 с.
18. Бреус Є.В. Теорія і практика перекладу з англійської мови: Навчальний посібник. - М. : 2001. 104 с.
19. Венжинович Н. Концепт і його лінгвокультурологічна природа / Н. Венжинович // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія «Філологія». – 2006. – Вип. 14. – С. 89–94.
20. Вернадский В. И. Научная мысль как планетное явление / В. И. Вернадский [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://vernadsky.lib.ru/e-texts/archive/thought.html>
21. Винникотт Д. Игра и реальность / Д. Винникотт. – М. : Институт общегуманитарных исследований, 2002. – 288 с.

22. Ж.-П. Вине, Ж. Дарбельне. Вопросы теории перевода в зарубежной лингвистике. - М., 1978. - С. 157-167 URL: <http://www.philology.ru/linguistics1/vinay-darbelnet-78.htm> (дата звернення 05.12.2020).
23. Виссон Л. Практикум з синхронного перекладу на англійську. - М.: 2006. 345 с.
24. Вітгенштейн Л. Tractatus Logico-Philosophicus; Філософські дослідження / Л. Вітгенштейн. – К. : Основи, 1995. – 311 с.
25. [Воробйова О. П. Концептологія в Україні: здобутки, проблеми, прорахунки](#) / О. П. Воробйова // Вісник Київського національного лінгвістичного університету. Серія Філологія. – Т. 14(2). – 2011. – С. 68–83.
26. Гадамер Г. Г. Герменевтика і поетика = Hermeneutik und poetik : Вибрані твори / Гадамер Г. Г. ; Пер. з нім. – К. : Юніверс, 2001. – 288 с.
27. Гайдеггер М. Дорогою до мови / Мартін Гайдеггер. – Львів : Літопис, 2007. – 232 с.
28. Голубовська І. О. Етнічні особливості мовних картин світу : [монографія] / І. О. Голубовська. – К. : Київський університет, 2002. – 293 с.
29. Голянич М. І. Внутрішня форма слова і дискурс / Марія Голянич. – Івано-Франківськ : ВДВ ЦІТ Прикарпатського національного ун-ту ім. В. Стефаника, 2008. – 295 с.
30. Городецька О. В. Національний менталітет, система цінностей британського суспільства та їх відображення в мові / О. В. Городецька // Науковий Вісник Чернівецького університету: Серія «Германська філологія»: [Зб. наук. пр.]. – Чернівці : ЧДУ, 1999. – Вип. 60. – С. 128–135.
31. [Димитренко Л. В. Концептуальна картина світу в поетичних творах \(на матеріалі поетичних образів американської поезії ХХ ст.\) / Л. В. Димитренко // Мовні і концептуальні картини світу : \[зб. наук. пр.\] /](#)

[Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка, Ф-т інозем. філології. – К., 1999. – \[Вип. 2\]. – С. 37–44.](#)

32. Єрмоленко С. Я. Мінлива стійкість мовної картини світу / С. Я. Єрмоленко // Мовознавство. – 2009. – № 3-4. – С. 94–103.

33. [Єсипенко Н. Г.](#) Лексико-семантичні компоненти авторського стилю і мовна картина світу (на матеріалі англомовної прози воєнної та мирної тематик) : автореф. дис... канд. філол. наук : 10.02.04 / Єсипенко Надія Григорівна ; Чернівецький національний ун-т ім. Юрія Федьковича. – Чернівці, 2007. – 20 с.

34. Завгородня Л. Аналіз та інтерпретація як текстуальні стратегії смислотворення / Л. Завгородня, Ю. Тимошенко // Південний Архів. Серія : Філологічні науки. – 2009. – Вип. 45. – С. 19–23.

35. Карабан В.І. Способи перекладу лексичних одиниць // Карабан В. Переклад англійської науковотехнічної літератури. – Вінниця : Нова книга, 2002. – С.279–299.

36. [Карпова К. С.](#) [Вербалізація національно-специфічних концептів американського суспільства 20 – початку 21 століття : автореф. дис. ... канд. філол. н. : 10.02.04 / К. С. Карпова ; КНУТШ. – К., 2008. – 21 с.](#)

37. Комісаров В.Н., Рецкер Я.І., Тархов В. І. Допомога з перекладу з англійської мови. - Частина II - М .: 2005. 287с.

38. [Кравець Л.](#) [Мовна картина світу і національний світогляд / Л. Кравець // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету : \[зб. наук. пр.\] / Вінницький державний педагогічний університет ім. Михайла Коцюбинського. – Вінниця, 2008. – С. 21–27. – \(Філологія ; Вип. 10, Т. 1\).](#)

39. Куц Е. О. Змістова структура та номінативний простір ціннісних концептів американської лінгвокультури / Е. О. Куц // Науковий вісник

міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія. – № 24. – Одеса, 2017. – С. 108–110.

40. Лаврухина В. Концепт – метафора – символ. Взаимосвязь и взаимозависимость / В. Л. Лаврухина // Лінгвістичні дослідження : Зб. наук. праць Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди. – Харків, 2010. – Вип. 30. – С. 110–115.

41. Лакофф Д. Метафори, которими мы живем / Джордж Лакофф, Марк Джонсон // Теория метафоры : [Сборник] ; Пер. с англ., фр., нем., исп., польск. яз. / Вступ. ст. и сост. Н. Д. Арутюновой ; под ред. Н. Д. Арутюновой и М. А. Журиной. – С. 387–415.

42. Латишев Л.К. Курс перекладу: Еквівалентність перекладу та способи її досягнення. - М .: 2003. 300 с.

43. Літературознавча енциклопедія : у 2 т. / [авт.-укл. Ю. І. Ковалів]. – К. : Академія, 2007. – Т. 1. – 608 с.

44. Літературознавча енциклопедія : у 2 т. / [авт.-укл. Ю. І. Ковалів]. – К. : Академія, 2007. – Т. 2. – 624 с.

45. Мартинюк А. П. Словник основних термінів когнітивно-дискурсивної лінгвістики / А. П. Мартинюк. – Харків : ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2011. – 196 с.

46. Мартинюк А. П. Перспективи дискурсивного напрямку дослідження концептів / А. П. Мартинюк // Вісник Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна. – Х., 2009. – № 837. – С. 14–18.

47. [Марченко Н. Людина і суспільство в сучасній мовній картині світу / Н. Марченко // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка / Київський національний університет імені Тараса Шевченка. – К., 2010. – С. 4–8. – \(Іноземна філологія ; Вип. 43\).](#)

48. [Метлицька О. Мовна картина світу корейців: методологія, основні напрямки та гіпотези дослідження / О. Метлицька // Українські студії з філології / Inst. culturel de Solenzara ; Acad. des sciences de l'enseignement superieur d'Ukraine, Conseil des jeunes chercheurs ; dossier dirige par Athanase Vantchev de Thracy, Iouriï Mosenkis, Dmytro Tchystiak. – Paris : Institut Culturel de Solenzara, 2012. – С. 306–315.](#)

49. Миньяр-Белоручев Р.К. Загальна теорія перекладу і усний переклад. - М: 2002. 237 с.

50. Нелюбин Л.Л. Переклад і прикладна лінгвістика. - М.: 2001. 207 с.

51. Приходько А. М. Концепти і концептосистеми в когнітивно-дискурсивній парадигмі лінгвістики / А. М. Приходько. – Запоріжжя : Прем'єр, 2008. – 332 с.

52. Радзієвська С. О. Семантичний простір концепту ДІМ в американській поезії ХХ століття : автореф. дис... канд. філол. наук: 10.02.04 / Радзієвська Світлана Олександрівна ; Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. – К., 2008. – 20 с.

53. Радзієвська Т. В. Нариси з концептуального аналізу та лінгвістики тексту. Текст – соціум – культура – мовна особистість : [монографія] / Тетяна Вадимівна Радзієвська ; Інститут мовознавства ім. О. П. Потебні НАН України. –

54. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика : [термінологічна енциклопедія] / О. О. Селіванова. – Полтава : Довкілля-К, 2006. – 716 с.

55. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми / О. О. Селіванова. – Полтава : Довкілля-К., 2008. – 712 с.

56. Семенюк І. С. Сучасні проблеми когнітивної лінгвістики : [курс лекцій] / І. С. Семенюк. – К. : ТОВ «НВП Поліграфсервіс», 2014. – 236 с.

57. [Сімонок В. П.](#) Мовна картина світу. Взаємодія мов / В. П. Сімонок ; Національна юридична академія України ім. Ярослава Мудрого. – Х. : Основа, 1998. – 171 с.

58. Солощук Л. В. Семіотика комунікативної взаємодії в англomовному діалогічному дискурсі / Л. В. Солощук // Вісник Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна. – 2014. – №1102. Романо-германська філологія. Методика викладання іноземних мов. – Вип. 77. – С. 11–19.

59. Ткаченко О. Б. Мова і національна ментальність (Спроба сучасного синтезу) / Орест Борисович Ткаченко. – К. : Грамота, 2006. – 240 с.

60. [Філатова О. О.](#) [Вербалізація концепту «комфорт» в англійській мові ХХ–ХХІ століть : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04 / Філатова Олена Олександрівна ; М-во освіти і науки, молоді та спорту України ; КНУТШ. – К., 2012. – 19 с.](#)

61. [Хом'як О. І.](#) [Мовна картина світу в функціонально-стилістичному дискурсі / О. І. Хом'як // Актуальні проблеми української лінгвістики: теорія і практика / Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. – К., 2005. – Вип. 11. – С. 99–104.](#)

62. [Шабликіна Т.](#) [Мовна картина світу крізь призму категорії простору / Т. Шабликіна // Українське мовознавство : \[міжвідомчий науковий збірник\] / Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. – К., 2006. – Вип. 36. – С. 25–28.](#)

63. Austin J. L. How to do Things with Words : The William James Lectures delivered at Harvard University in 1955 / John Langshaw Austin. – Oxford : Oxford University Press, 1962. – 168 p.

64. Barker C. Cultural studies and discourse analysis. A dialogue on language and identity / Chris Barker, Dariusz Galasiński. – London : SAGE Publications, 2001. – 192 p.

65. Bartmiński J. Językowe podstawy obrazu świata / Jerzy Bartmiński. – Lublin : Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, 2012. – 328 p.
66. Bottingheimer R. B. An Important System of Its Own: Defining Children's Literature / Bottingheimer, R. B. – The Princeton University Library Chronicle, 1998. – P. 190–210.
67. Brown C. H. A Survey of Category Types in Natural Language / C. H. Brown // Meaning and Prototypes : Studies in Linguistic Categorization. – Cornwall : T. J. Press, 1990. – P. 17–48.
68. Croft W. Cognitive Linguistics / W. Croft, D. A. Cruse. – Cambridge : Cambridge University Press, 2004. – 356 p.
69. Cruse D. A. Meaning in Language. An Introduction to Semantics and Pragmatics / D. A. Cruse. – Oxford : Oxford Univ. Press, 2000. – 424 p.
70. Derrida J. Struktura, znak i gra w dyskursie nauk humanistycznych / Jacques Derrida // Język, dyskurs, społeczeństwo. Zwrot lingwistyczny w filozofii społecznej / [Redakcja naukowa Lotar Rasiński]. – Warszawa : Wydawnictwo Naukowe PWN, 2009. – S. 80–94.
71. Dijk van T. A. Discourse as structure and process. Discourse Studies : A Multidisciplinary Introduction / Teun Adrianus van Dijk. – Vol. 1. – London : Sage publications, 1997. – 186 p.
72. Duszak A. Tekst, dyskurs, komunikacja międzykulturowa / Anna Duszak. – Warszawa : Wydawnictwo naukowe PWN, 1998. – 386 s.
73. Encyclopedia Britannica [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.britannica.com/EBchecked/topic/601284/toy>
74. Evans V. A Glossary of Cognitive Linguistics [Електронний ресурс] / V. A. Evans. – Edinburg, 2007. – Режим доступу : <http://www.vyvevans.net/GLOSSARY.pd>

75. Grice H. P. *Meaning* / Paul Herbert Grice // *Semantics : An Interdisciplinary Reader in Philosophy, Linguistics and Psychology* [Ed. by Danny D. Steinberg and Leon A. Jakobovits]. – Cambridge, 1975. – P. 53–59.
76. Jackendoff R. *Semantics and Cognition* / R. Jackendoff. – Cambridge : The MIT Press, 1984. – 284 p.
77. Jackendoff R. *X-bar Semantics* / R. Jackendoff // *Semantics and the Lexicon*. – Dordrecht : DIR, 1993. – P. 15–26.
78. Miller G. A. *Language and Perception* / G. A. Miller, P. N. Johnson-Laird. – Cambridge, Mass. : Harvard Univ. Press, 1979. – 760 p.
79. Musolf A. *Metaphor and Discourse* / Andreas Musolf, Jörg Zinken. – London : Palgrave Macmillan, 2009. – 269 p.
80. Pocheptsov G. G. *Language and Humour : A Collection of Linguistically Based Jokes, Stories: Topically Arranged, with a Discussion of the Linguistic Foundations of Humour* / G. G. Pocheptsov. – K. : Vysca skola, 1990. – 326 p.
81. Rosch E. H. *Principles of Categorization* / E. H. Rosch // *Cognition and Categorization*. – Hillsdale : Lawrence Erlbaum, 1978. – P. 27–48.
82. Smith E. *Categories and Concepts* / E. Smith, D. Medlin. – Cambridge, Mass. : Harvard Univ. Press, 1981. – 203 p.
83. Sucharowski W. *Sprache und Kognition. Neue Perspektiven in der Sprachwissenschaft* / Sucharowski W. – Opladen : Westdeutscher Verlag, 1996. – 298 s.
84. Talmy L. *Lexicalization Patterns: Semantic Structure in Lexical Forms* / L. Talmy // *Language Typology and Syntactic Description*. Vol. 3: *Grammatical Categories and the Lexicon*. – Cambridge : Cambridge Univ. Press, 1985. – P. 57–149.
85. Taylor J. R. *Linguistic Categorization: Prototypes in Linguistic Theory* / J. R. Taylor. – Oxford : Clarendon Press, 1995. – 312 p.

86. The Cognitive Linguistics Reader / Eds. V. Evans, B. Bergen and J. Zinken. – L. ; Oakville : Equinox, 2007. – 974 p.

87. Wierzbicka A. Cross-Cultural Pragmatics. The Semantics of Human Interaction / A. Wierzbicka. – Berlin– New York : Mouton de Gruyter, 1999. – 502 p.

88. Wierzbicka A. Semantic Primes and Universals / A. Wierzbicka. – Oxford : Oxford University Press, 1996. – 500 p.

Джерела ілюстративного матеріалу

Халед Госсейні «Ловець повітряних зміїв», переклад Катерини Міхаліцини, URL: : <https://knigogid.ru/books/912540-lovec-povtryanih-zmv>
(дата звернення 05.12.2020)

Khaled Hosseini «The Kite Runner», Riverhead Books Publ., 2003 - 372p.